

ПРОЛЕТАРІ ВСІХ КРАЇН, ЄДНАЙТЕСЯ!

3 2044 091 041 897

HDWID

Г. ГОРТЕР

СВІТОВА РЕВОЛЮЦІЯ

ПЕРЕКЛАВ Г. ПІДДУБНИЙ.

UKRAINIAN BAZAAR
2248 GRAYLING AVENUE
DETROIT, MICH.

УКРАЇНСЬКА СЕКЦІЯ КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ АВСТРІЇ.
ВІДЕНЬ.

ПРОЛЄТАРІ ВСІХ КРАЇН, ЄДНАЙТЕСЯ!

І. ГОРТЕР

СВІТОВА РЕВОЛЮЦІЯ

ПЕРЕКЛАВ Г. ПІДДУБНИЙ.

ВИДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ СЕКЦІЇ КОМУНІСТИЧНОЇ
ПАРТІЇ АВСТРІЇ. ВІДЕНЬ, VIII., АЛЬЗЕРШТРАСЕ 69.

Ч. 3. ВІДЕНЬ 1922.

Передовому борцеві світового пролетаріату Володимиру Ульянову (Леніну).

Передмова.

I.

Товариш Герман Гортер належить до давніх революційних марксистів, які в Голандії, ще до початку війни 1914—1918 рр., творили в соціалістичному русі революційне комуністичне крило, подібно до того, як у Росії таке крило творили большевики, а в Німеччині К. Лібкнехт, а згодом група „Спартак“. Та вони не тільки займали ліве становище в Голандії, але навіть і назву собі прибрали комуністичну і тим наче б зайвий раз виявляли знову інтернаціональний характер комуністичного руху.

Нам, українським робітникам, особливо важно це зауважити. Наша дрібно-міщанська інтелігенція надто милується в тих доказах, якими вони починають „розбивати“ комунізм, завжде танцюючи від національної печі й раз-у-раз показуючи на „московський большевизм“ та на „московську нетерпимість“. Оце на прикладі тов. Германа Гортера ми бачимо, що комунізм є явище не московське тільки, а широке світове, міжнародне, й впливає він не з „національного духу“ Росіян, а з самої економічної еволюції суспільних форм життя, з розвитку продукційних сил та з прикладання до життя наукової соціологічної правди, себ то самого наукового соціалізму. Однакові умови породили однакові наслідки по цілому світу, економічна руїна, викликана війною робітнича революція, керована комуністами повстає повсюди, хоч і не в один і той же час, хоч і при різних обставинах. Бо повсюди є капіталізм, повсюди є робітництво, повсюди панує визиск, тож і повсюди мусить вибухати неминуча революція. Нашим комуністичним обов'язком є лише підготовка до неї, організування пролетарських мас. А коли ця революція повстане, то ми повинні під проводом революційної партії, Комуністичного Інтернаціоналу, вести пригноблене людство до перемоги в борні з капіталізмом.

Перекладаючи цю книжку на українську мову, ми сподіваємося, що спричинимось до підготування соціалістичної революції. Поява „Світової Революції“ серед українських робітників і тих революціонерів, що пірвали зі своїми націоналістичними забобонами, на нашу гадку багатьом допоможе дійти до яснішого розуміння капіталістичної доби, де-котрим певніше викристалізувати вже ясний світогляд, а кому і просто розвіяти туман з голови.

Оця книжка вже давненько з'явилася на російській, німецькій і англійській мовах, тож час тепер випустити її й по українськи, — тим паче, що більша частина України саме тепер знаходиться в плину чинної боротьби за інтереси світового пролетаріату і сама своїх рук докладає в змаганнях революції зі світовою контр-революцією. А це останнє й було причиною скількох походів на Україну, котрі безмилосердно пляново нищили Україну економічно й культурно. Видаючи цю книжку для українського робітництва за кордоном, ми сподіваємося, що вона дістанеться й на Україну і там не буде зайва.

II.

Як це ми говоримо вже в одному з дальших зауважень, частину цієї книжки було написано до пролетарської революції (7 листопаду 1917 р.), а другу частину в середині 1918 року. З того часу минуло не мало подій, які дозволяють нам зробити певні додатки до поглядів тов. Г. Гортера. Цілу схему революції, її дух, її єство автор так добре збагнув і так докладно змалював, що майже всі його передбачання справдились, усі його уповання здійснились, а всі його висновки сміливо можна й тепер як і тоді до практичного діла прийняти. Автор не сказав, що революція повстане ось того й того дня, але твердо зазначив, що вона повстане, — може завтра, а може й значно пізніше. Комуністи належать до тих людей, що, боронячи клясу поневолених, твёрезо дивляться правді в вічі і коли приходять до дії, вони провадять її зі свідомістю її неминучості, конечности й неодмінности, з якою вони зазирають у майбутність і працюють завжди в ім'я грядущого бунту зарібних рабів капіталу. Від того часу, як автор написав останні рядки своєї книжки, німецька революція шпурнула з престолу голову заброньованої в залізо німецької бужуазії Вільгельма, розпорошила австрійську монархію, счинила заверуху в Італії, й нарешті

в Угорщині навіть саму пролетарську класу до керми радянської держави була приставила. А разом і на Україні революція перемогла, і, не зважаючи на всіх ворогів і всупереч світовому капіталу, сукупно з Росією нині Україна соціалістичний лад споруджує. Оттаке сталося зі світовою революцією. Тимчасом вона спинилася, але не може вона на довго на одному місці стояти, аж доки основні причини революції впливати не перестануть. Революція має свої ковбані, свої сугорби та яруги, котрі вона мусить переходити, та все ж далі знову мусить промежок рівної ходи наступити.

III.

Та хоча в поглядах автора на загальну схему й немає помилок, а в оцінці й класифікуванні різних груп капіталістичних держав і не бракує схематичної ясності й теоретичної точності, проте останні події останніх двох років нам де-що нове появили, на де-яку особливість звернули нам нашу увагу і нам треба тут і собі ці факти поправити згідно з життєвими змінами відносин.

Найважливішою поправкою треба вважати авторів спогляд на англо-американські відносини. В той час іще не було видно, якого характеру наберуть ті відносини між Америкою, Англією і Німеччиною. В ті часи вже була думка про можливість сутички між Англією та Америкою, але спільність інтересів у війні затемнила дійсні економічні інтереси американського виступу елементом расових почувань англійської однаковости та гімнами свободам, які так співали в ті часи держави Згоди.

Тож і автор тоді, не передбачаючи характеру погрому Німеччини, помилився що до майбутнього розвитку міжнародньої боротьби. Там, де нині треба ставити проти Англії Америку, автор ставив проти Англо-Америци Німеччину.

Тепер, по останніх подіях, ми можемо з певністю, з непохитною ясністю підкреслити, що, одкнувши Германію на бік, як державу, що вже стратила свій важний характер в життю капіталістичного світу, ми маємо зовсім инший поділ земної кулі. З одного боку — американські Злучені Держави, а з другого боку Британська Імперія. Кожда з тих двох держав уявляє собою досконалу організацію капіталістів у формі держави. Кожда з них має

свої окремі, свої особливі й свої власні інтереси, котрі по цілому світу один з одним стикаються, сперечаються і змагаються; кожда з тих держав має своїх одвертих і таємних союзників, прибічників і приклонників, кожда з тих двох держав організує навколо себе окремі капіталістичні гуртування, військові сузір'я й фінансові ватаги.

Відомо, що Америка в 1924 році матиме морську перевагу над Англією, американська воєнна фльота буде міцнішою за англійську: її гармати будуть товщі й битимуть на морі далі, кораблі її будуть значно численніші. Ясно, як день: ті озброєння не аби так собі робляться, ті гармати не аби для якоїсь розваги будуються, зрозуміло нам і те, що англійська преса (буржуазна) не з нічого підносить голос про промислову перевагу Америки.

IV.

Українцям, котрі так жваво цікавляться національними питаннями, тут було б важно прикмітити, що Америка та Англія в культурно-національному зміслі суть країни однакові, що в Англії говорять тією ж мовою, що й в Америці, що і тут і там, по обидвох боках Атлантики, тих же самих клясиків читають. Суть роздору лежить не в мові, а в економіці. Американська група капіталістів творить свою державу, а англійська свою. Американський трест під назвою „Злучених Держав“ собі шукає зисків, а англійський трест під назвою „Британська Імперія“ шукає їх собі, і шукає саме там, де й перший. Капіталізм американський у своїй експанзії стикається з капіталізмом англійським.

Тим чином, як Г. Гортер таки й пише, світ є поділений на дві суперницькі групи, — тільки з тією різницею, що на чолі одної стоїть не Німеччина, а Америка.

Зрозуміно нам стає тепер і відсахнення Америки від Ліги Націй, в котрій перевагу має Англія, і перемога республіканців, тобто великих фінансових інтересів, в президентських виборах в Америці, і союз Англії та Японії, і гарчання цієї проти Америки зза питань Сибіру, Каліфорнії й Китаю, і залицяння Англії до Франції, й німецьке схиляння до Америки. А коли споглянути на справи Standard Oil Co та на Royal Dutch and Shell Company, то легко переконатися, що перша причина майбутніх сутичок полягатиме, в першу чергу, в погоні двох капіталістичних груп за нафтовими інтересами,

бо нафта грає тепер найважливішу роллю в розвитку торговельної й воєнної фльоти.

Система протекціонізму, котру американські капіталісти запроваджують після війни у формі пониження залізно-дорожніх тарифів на товари, призначені для перевозу американськими кораблями, — система, котру американська держава вірно підтримує в конгресі, — дає нам зайвий доказ тієї економічної війни, яка розгортається на наших очах між Англією та Америкою і котра в майбутньому має обернутися у збройну боротьбу.

Англійське правительтво зі свого боку притягає голландські нафтові капітали Детелінга і сполучає Deutch Royal Company з Shell Company, тим чином змагаючись з Морганом і американським капіталом за контроль над нафтовими джерелами світу.

Ось як тепер поділився капіталістичний світ.

V.

Нарешті треба ще звернути увагу на одну точку в книжці т. Г. Гортера. Він говорить про необхідність прихилення на бік революції середньої, а найбільше верхньої дрібних власників, — отих дрібних фермерів, селянства, дрібних крамарів то що. Дійсно, не можна заперечувати того, що та верства від революції пролетарської може тільки виграти, що великі фінансові інтереси нещадно визискують ці промежні класи, що прихід соціалізму тільки врятує їх од загиби. Однак треба пам'ятати, що зпоміж тої середньої верстви буржуазія рекрутує своїх ідеологів, що вона пронизує їхню ідеологію своїми інтересами, що дрібне міщанство, не маючи ніяких підстав для свого добробуту в капіталістичнім громадянстві, все-ж-таки уперто чепляється за останні стеблини, що плавають на поверхні води, і не хоче спролетаризуватись. Вони безнадійно хапаються за капіталістичний лад, усе уповаючи вибитись якось на великого пана та якось і собі маєтку чи великого гроша доробитись.

От хоч би взяти, наприклад, дрібне міщанство, що позасідало в професійних спілках, що керує фаховими організаціями, всіх тих Апелтонів, Гендерсонів та Жуо! Чи ж вони себе не виявили запеклими ворогами пролетарської революції, чи ж та верства далеко відійшла од Носкізму?

А перейшовши на конкретні приклади української революції, ми стрічаємо ще більше випадків і доказів безнадійности перетягнення дрібного міщанства на бік пролетарської революції. Починаючи від Центральної Ради та аж до останніх днів петлюріяди, вся та українська інтелігенція, що по своєму соціальному становищу наближалась до пролетаріяту, ще в більшій мірі пішла війною проти радянської влади й диктатури пролетаріяту, ніж то робило російське міщанство, з котрим революція досить хутко упоралася. В дійсности виявилось, що то саме те міщанство поповнювало лави контрреволюції, що то ж ніхто, як крамарі, інтелігенти та дрібні урядовці раз-у-раз накидалися на робітництво й розбивали його. Дрібне міщанство відіграло ролю чистих агентів великого капіталу. А таке міщанство, яке ми у Франції знаємо під назвою рантьє, уявляє собою найпідлішу верству чистих павуків-неробів.

Остаточний вислід, проте, не міняється. Нам таки так і треба робити, як радить т. Г. Гортер. Де є хоч найменша змога притягти до своїх полків дрібне міщанство, урядовців, писарчуків, учителів та особливо дрібне селянство, там повинно це переводити якомога краще й доцільніше.

Тактика пролетарської партії мусить бути розумна, гнучка й незломна, реальна й ідеальна. Нетямущим треба пояснити, запеклим ворогам повинно залізом застмалити, непереможний мур перелізти можна з драбиною; всі колоди й перешкоди треба тверезо бачити, але разом з тим ніколи останньої мети не повинно погубити, — ось така повинна бути політична лінія пролетарської партії.

Отож і до дрібного міщанства якое так повинно таке становище зайняти, щоб зробити його найменше шкідливим, коли вже не можна його зовсім до себе прихилити. Надії т. Г. Гортера на нейтральність або й прихильність низчих верств дрібної буржуазії де-що перебільшені. Пролетаріятові таки доведеться самому та з допомогою найбіднішого селянства робити світову революцію й закладати перші каміння до підвалини Світової Радянської Республіки.

VI.

Повищі рядки ми написали рік назад. За цей час сталися досить поважні зміни в загально-світових рухах

серед мас пролетарських. Комуністичні партії дуже зміцнилися. Комуністичний Інтернаціонал уявляє могутню бойову машину робітничої класи. Відбувся вже Третій Конгрес Комуністичного Інтернаціоналу, на якому вже розглянуто і по докладному обміркуванні розв'язано питання центристів (об'єднанців) і лівих комуністів. Перша група по довгих лицемірних крутійних заявах усе ще „стоїть“ за Третім Інтернаціоналом, хоча це не заважає їй кивати в бік співпраці в буржуазному правительстві.

Друга група лівих не вдовольнилась „поміркованістю“ Комуністичного Інтернаціоналу, „опортунізмом“ комуністичної тактики, і заснувала свій так званий Четвертий Комуністичний Робітничий Інтернаціонал. Ми не будемо тут довго спиняти нашої уваги над „лівими“ принципами цього Четвертого Інтернаціоналу, до якого прилучилося кілька груп у Німеччині та Великобританії (головно Комуністична Робітнича Партія Німеччини). Ми лише коротенько зазначимо точки розходження, щоби тим чином до певної міри зазначити й ті суперечності, в які попав Г. Гортер. Насамперед, „ліві“ проти участі в парламентарній виборчій боротьбі і проти участі в парламентах. Дальше, вони проти входження і проти праці в тих спілках, що зв'язані з Амстердамським Інтернаціоналом Професійних Спілок, бо вважають це опортунізмом. Так саме вони проти зв'язування себе з Робітничою Партією в Англії. Одночасно вони одкидають політику Комуністичного Інтернаціоналу в аграрній справі і схильні спіратися виключно, або майше виключно, на революційні професійні спілки.

Як звісно, Комуністичний Інтернаціонал дивиться инакше на справу і ставить домагання до всіх своїх секцій, щоби вони брали участь у виборах до парламенту, вступали й працювали в професійних спілках і гуртували навколо себе найбільш бідне селянство.

Той же Г. Гортер, що в 1918 р. писав про притягання до революції дрібної проміжної середньої верстви, нині попав до лівих і пише щось инше.

Досить нам кинути оком, щоби запримітити ці різниці. В своїй полеміці проти Леніна він усе спірається на те, що на Заході немає бідного революційного селянства і що умови революції в Росії та в Західній Європі зовсім неоднакові, а тому й селянська політика на Заході мусить бути инакша, як у Росії.

Комунисти свідомі різниці умов у різних країнах, але принципи Комуністичного Інтернаціоналу суть скрізь однакові і мусять скрізь знаходити відповідне прикладання. Завдання полягає в тім, щоби проникнути в пролетарські маси, охопити цілу трудящу верству впливом живих революційних гасел і повести їх у боротьбу під проводом пролетаріяту.

Звідси випливають і тези Комуністичного Інтернаціоналу про працю серед селянства.

Теперішнє наче б то ліве відхилення Г. Гортера ми зрозуміємо, коли пригадаємо його здогадки про приєднання до революції середньої верстви. В розпалі революційних подій йому видавалось можливим прихилення до революції навіть дрібного міщанства. А в час спаду революційної хвилі він готовий сказати, що те все нездатне до революції, і навіть серед робітництва тільки тоненькі шари готові для неї. А про селянство нема чого й говорити. Оце хитання Г. Гортера належить власне до тих хиб в його працях. Тому то й повинно мати на увазі його де-які спеціальні погляди на революцію, які мусяться не забувати при читанні. Поза тим усім ми, видаючи брошуру тов. Г. Гортера, сподіваємось, що вона й донині своєї вартости не втратила й що вона може послужити доброю лектурою для українського робітництва.

Капіталізм в його теперішній найвищій стадії пре знову до провалля імперіялістичних озброєнь, воєн і сутичок. Завдання підготовки робітничої кляси до революції стоїть перед нами як найвища повинність. Бо ж Світова Революція єсть жива подія, яка на наших власних очах відбувається.

Г. Піддубний.

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ.

Неминучість Світової Революції.

Яко наслідок першої світової війни насувається світова революція. Мов страшенний ураган, що, перелітаючи крізь лісові просторони, нагинає на всі боки стовбури дерев, так і світова війна розкидала пролетарську масу в різні напрями.

Цілими роками проваджено було хибну пропаганду за реформи, і тому заплущувано очі на небезпеку імперіялізму й майбутньої війни. Обдурений своїми правительствами, зраджений своїми ватажками, світовий пролетаріят опинився в руках імперіялізма і попав у пашу світової війни.

Та робітники переможуть усі труднощі й знову в повній єдності поведуть боротьбу.

Війна може тягтися й відбуватись тільки наслідком роз'єднаности робітників цілого світу.

А після того, як європейський і американський пролетаріят, та насамперед німецька робітничка кляса, зрадили Російську Революцію, нам стає ясным, що всяка пролетарська революція мусить остаточно впасти, коли міжнародній пролетаріят не виступить єдиним фронтом проти світового імперіялізму.

Революція наближується наслідком першої світової війни. Пролетаріят Європи й Америки повстане проти імперіялізму й по довгій і завзятій боротьбі положить край його пануванню. Та імперіялізм годі подолати без повалення капіталізму.

Майбутній бій, грядуща революція є також соціальна революція, революція для соціалізму. І революція європейського й американського пролетаріату остаточно встановить соціалізм по цілому світу.

Тому грядуща революція буде не тільки революцією Європи й Америки, а світовою революцією.

На плечах усіх щирих революціонерів лежить завдання дослідити умовини цієї соціалістичної революції, загодя до неї підготуватися й накреслити інтернаціональну програму наших домоганнів.

Ми спробуємо це зробити на дальших сторінках. Пролетаріят, як цілість, стоїть проти імперіялізма, він стоїть проти всіх імперіялізмів цілого світу.

Нема кращого або гіршого імперіялізму. Імперіялізми обидвох ворожих груп, Німеччини з одного боку, Англії й Америки з другого, однаково лихі, однаково ненависні всім робітникам цілого світу.

Оце й треба найперше показати, бо тільки тоді, коли робітники уявлять собі добре, що між двома імперіялізмами не може бути вибору, що поважна загроза тисне їх з обидвох боків, і що нема ніяких засобів утікти від цих двох імперіялізмів, — тільки тоді, коли пролетаріят наочно уявить собі те все, робітники зрозуміють, що світова революція проти імперіялізму є потрібна й конечна для робітників світу.

В першій розділі ми покажемо неминучість світової революції, неодмінну конечність для імперіялізма гнітити й нищити пролетаріят, навіть після війни, і подібність засобів, якими імперіялізм допинає тих пригноблених і винищених. В другій розділі нашої книжки покажемо, що нема ніякого шляху, щоб обминути ці пригноблення і вигублення, крім світової революції. В третім, — що світова революція та її програма здійснимі. В четвертій, що Російська Революція є прикладом світової революції для пролетаріату. В п'ятому ж розділі ми дамо суцільний огляд усього сказаного нами. Найбільші супротивники й провідники в побоевищах за світову владу, — Англія й Німеччина, — єдині вороги, що мали силу, а значить і право, провадити цю боротьбу, стали лицем до лиця на однім фронті, стали від Північного Моря до Середземного з усіма своїми силами. Боротьба за посідання світом почалась.

Понеже російський імперіялізм був бюрократичної й мілітарної природи і не посідав міцну капіталістичну будову, то Росія ще не достигла для цієї війни і мусіла була відпасти геть. І тоді з обох боків лишилося тільки по кілька маленьких держав.

Злучені Держави Америки вступили у війну, яка після того зробилася завзятою боротьбою за панування над світом.

Коли виграє Німеччина, то вона запанує над Європою, значною частиною Азії й Африки, і тоді вона зробить перший крок в напрямі світового панування. Коли б виграла Англія й Злучені Держави, тоді вони можновладно почали б правувати світом.

Злучені Держави утямили це і вмкнулись у війну. Подібно Риму й Картагену Німеччина й Англія (зі Злученими Державами) стоять одна проти одної. Рим і Картаген воювали на Середземному Морю й на його берегах; а нині боротьба розлилась по всіх океанах і морях і по всіх суходолах. І подібно боротьбі в ті старі часи, нема й тепер надії на змирщину. Війну муситься довоювати до самого краю, аж доки один чи другий табор не виїде переможцем.

Борня провадиться за панування над світом, а тому доти, доки народ має перед собою таке завдання, люде вживатимуть усі засоби і приносять усі жертви, щоб досягнути цієї мети, хоч би для того довелося навіть витлумити половину молодого покоління нації.

В своїй книжечці „Імперіялізм, Світова Війна й Соціал-Демократія“ я писав, що німецький імперіялізм є так само небезпечний міжнародньому пролетаріатові, як імперіялізм англійський. Я повинний був би тепер сказати „англо-американський“.

Повстає питання: чи воно справді так, чи то тільки здогад? Чи не тому ми клясифікуємо й тавруємо всі імперіялізми однаково, щоб полекшити своє завдання в справі здійснення потрібної єдності всього міжнароднього пролетаріату?

Спинимось хвилину над розглядом цих питань. Коли ми припустимо думку, що один імперіялізм якоїсь одної держави є небезпечніший пролетаріатові, ніж імперіялізм другої держави, тоді пролетаріат повинний був би бажати поразки першому і поборювати його всіми своїми силами. Тоді перемогу пролетаріата можна було б забезпечити перемогою другого „кращого імперіялізму“. Тоді й революція може стала б неможливою, а то й зовсім зайвою.

Щоб ясно упевнитись, чи надасть робітничій клясі перемога одного імперіялізму більше вигід, ніж перемога другого, нам треба змалювати собі, які будуть наслідки повної перемоги спершу одної, а потім другої імперіялістичної держави*.

* Щоб краще уявити собі ті наслідки, ми малюватимемо їх собі робом наукового думання, тоб то так, що обидва імперіялізми буде розглянуто в стані повної влади й перемоги. **Автор.**

Книжку написано під час війни, — перші розділи до Жовтневої Пролетарської Революції, в вересні 1917 р., останній в липні 1918 р. Тоді ще Німеччина трималася, але нам тим цікавіше знати думку автора, що наслідки перемоги того чи другого імперіялізму все одно шкідливі пролетарській справі. **Перекладач.**

Коли Німеччина перемаже, вона накинє свої умови. Вона задержить Бельгію під своєю владою, вона захопить ще більшу частину вугільно-гірничого обшару Франції, вона втримає посідання Литви, Естонії, Латвії, Польщі, а може й Фінляндії. Вона зробить Сербію, Албанію, Чорногору, Румунію й може Грецію державами підлеглими Австрії. Вона дасть Туреччині землі, що сягають до Перської Затоки. Вона розшматує Росію на кавалки і зробить їх німецькими васалами. Вона буде правити Балканами й Туреччиною. Вона присилує Францію й Італію до союзу з нею. Вона поверне назад усі свої колонії та ще придбає де-які колонії від ворогів.

Тоді Німеччина буде панею від берегів Фландрії і Емдену до берегів Перської Затоки, а через Сибір до Північної й Середньої Азії.

Ось тут Німеччина досягла б своєї мети, з за якої вона планувала й провадила війну.

Завдяки своїй військовій, політичній та економічній перевазі наслідком торгових обмежень, котрі Німеччина накинє кволіщим державам, вона набуде повного контролю над Скандинавією й Голандією. Тоді Німеччина правитиме Європою й великою частиною Азії, геть аж до самих воріт Британської Індії.

Але, хоч Англію та Злучені Держави й побито на європейському суходолі, силу їхню не можна знищити, бо їхня морська могутність лишиться незломною.

Щоб мати світову владу, Німеччина повинна мати морську владу, а осягнути морської влади не можна без нової війни. Мирне посередництво, обеззброєння, зменшення мілітарної сили, — це все буде неможливе. Ніхто не схоче цього робити, — ані Німеччина, ані Англія, ані Злучені Держави. А не схоче тому, що таке обеззброєння означало б загин світової влади, воно спиноло б визиск і панування над землею. А це є зовсім не те, чого вони бажають. Вони бажають задержати імперіялізм, але це можна зробити тільки силою.

Посередництво, обеззброєння і всі гасла є чистою брехнею, котрою імперіялісти, з допомогою своїх союзників, — всіляких реформістів, ніби-марксистів, — заводять робітників на манівці, держать їх у покорі, — це є чиста брехня, котру вигадано для продовження цієї й майбутньої війни.

Отже, які наслідки німецької перемоги?

Як тільки Німеччина де-що видужає від лихої спадщини війни, вона почне готуватися з усіх сил своїх до нової. До безлічі знарядів, вигаданих протягом цієї війни, вона додасть інші, ще страшніші. Завдяки своїй політичній і мілітарній перевазі вона накинє цей напрям і всім своїм союзникам: Туреччині, Австро-Угорщині, Польщі, Балканам, Росії, Скандинавії, Голандії, Італії й Франції. Німецькі організації, велетенські трести, банки, фабрики, залізниці, пароплавство запанують по Європі, від Голандії до Царьгороду.

Прусько-німецький дух, байстрия деспотизму й рабства, прокладає собі дорогу через цілу Європу й верховодить повсюди. А народи Європи мусять слухатись і коритись, як що вони не хочуть економічно й політично погаснути. Це буде німецька „Ліга Націй“, німецький „світовий мир“, котрий Німеччина бажає собі здобути й котрий вона здобуде собі перемогою.

Робітничу клясу тоді по цілій Європі пригнобить, розпорошить тягарь мілітаризма, трестів і промислових підприємств. І нарешті друга світова війна вибухне пожежою і буде вона жажливіша за першу. То буде війна за контроль над Азією й Африкою. І тоді знову, та ще раз членів трудящої кляси буде післано убивати один одного.

Оце результат перемоги німецького імперіялізму.

Переходимо тепер до британсько-американського. Коли Британія й Америка виграють війну й опиняться в стані диктувати свої умовини, вони відберуть у Німеччини Ельзас-Лотарингію, Пруську Польщу, всі її колонії, а може й землі по Райн.

Австрію поділять на кілька держав. Польща дістане частину Пруської Польщі й Галичину. Балкани підпадуть під британську керму. Турецькі землі розбереться зовсім.

А те, що Злучені Держави вчинили умову, по якій Австрія, Балкани й Туреччина повинні самі випростатись зпід німецького впливу, а Арабія, Месопотамія та Сирія повинні стати „незалежними“, тільки зайвий раз показує нам, як дуже Злучені Держави зробили британську політику своєю власною політикою. Бо, сповнивши ці умови, встановиться британську світову державу від рогу Доброї Надії до Каїро й Індії. Розуміється, за те все Британія обіцяла Злученим Державам свою підмогу в східно-азійських

тихо-океанських краях. Крім того на Німеччину буде навантажено непомірні військові борги під назвою „відшкодовань“ та „надолужень“, котрі, розкладені на щорічні внески, тягтимуться довгими роками. Її флоту зменшиться до незначного числа малих кораблів. Гельголанд стане британський. Стративши вугільні обшари в Лотарингії, Німеччина дуже підупаде й стоятиме безборонною супроти Англії й Америки.

Росія опиниться в подібному ж становищу, якщо революція не втямить здержати тиск переможного імперіалізму Антанти. І годі сказати, що може тоді статися в цій знесиленій внутрішніми заколотами й контр-революцією країні. Америка здобуде там великий вплив.

Франція та Італія одержать великий шмат здобичі. Франція хутко розвинеться, завдяки наново захопленим вугляним і залізним копальням. Але ці держави занадто малі, щоб видержати гру проти Англії й Америки. Лишаться тільки ці дві та Японія.

Що до Японії, то зовсім легко побачити, по що вона пнеться. Вона виставляє великі домогання в Китаю, Манджурії, Сибіру, Долішній Індії, а тому її владу повинно зломити. Велетенська британська флота, майже двічі збільшена за часів війни, з новою флотою Злучених Держав пануватиме понад усім.

Ми тут твердимо наперед, що ці два союзники зістануться вкупі. Їхні капіталістичні інтереси щільно злилися до купи протягом війни, а, безсумнівно, для їхньої спільної користі їм буде краще зістатись разом.

Яка ж тоді буде доля світа? Злучені Держави й Британія зроблять усе, щоб завадити якійсь іншій державі зробитись такою могутнього, як вони самі. Для того вони поділять Європу на низку малих держав, а щоб панувати над ними та визискувати їх, вони силуватимуться держати малі держави в стані постійної захлялости. Вони захоплять світові ринки, тим часом як Німеччина й Росія ще будуть кволими.

Ціла Європа, Франція, Італія і малі держави будуть просто їхніми челядниками. Те саме буде в Центральній і Північній Америці. То буде так, наче б два імператори їхали в берліні в супроводі натовпу васалів.

В усіх політичних суперечках в Європі й Америці вони будуть підюжувати одну державу проти одної. Так само в минулому Англія робила безліч насильчих вчинків і займань, про котрі ми тут докладно не будемо гово-

риги, — так само вона колись заважала Росії, Туреччині, Балканам, Малій Азії, Єгипту, Персії, Індії, отже, цілому Близькому й Далекому Сходові, — заважала цим державам діпняти незалежності й сили. А робила вона те, або просто грабуючи їх або цькуванням одних проти других. Так будуть Англія та Злучені Держави орудувати в Німеччині, Австрії, Польщі, Росії, Туреччині та на Балканах. Те саме буде діятись в Америці, в Мексиці, Бразилії, Перу, Аргентині і т. д.

Злучені Держави та Англія обернуть Середню й Східню Европу в довершене пекло. Країни, відорвані від Німеччини, Польща, та нові держави, викровні з Австро-Угорщини та Росії, будуть завжди в безпереривній війні одна з одною, а тим часом Англія та Злучені Держави правитимуть світом. Вони намагатимуться зробити Німеччину економічно залежною від англо-американського капіталу, і залити ним цілу Росію. Вони скрізь побудують відділи своїх трестів і банків, а де їм це не поведеться, вони силуватимуться знищити ті, що існують.

Вони зроблять Німеччину кволою і присилують її завжди робити все в звязку і в згоді з інтересами своїх прибутків. Бо вони будуть хазяями морей і всіх заморських ринків.

Азія та Африка будуть у повній їхній ласці, і тим вони робитимуть усе, що забажають, грабуватимуть і визискуватимуть так, як того вони схочуть. А надто це буде мати місце в Китаї, котрий буде почасти під їхнім управлінням, а почасти під управлінням ними призначених і ними оплачуваних самовладців. Коли б Німеччина запанувала, то їй довелось би в боротьбі проти вищої держави піддержувати і розвивати могутність Австрії, Балканів, Туреччини, Малої Азії та інших держав. Англія та Америка того не потребують робити, бо вони посідають монополію, бо їм ніщо не загрожує.

Найважливіша держава в Середній Європі вже пала, — пала єдина держава, що мала сміливість виступити війною проти Англії й Америки. Її розбито політично і в значній мірі економічно. Інші держави є занадто малі й кволі, щоб воювати, а до того й безпорадні й пошматовані своїми власними внутрішніми турбами. І так усі подібні одна на одну, за винятком Англії. Ціла Европа знесилена. Політичні війни держав, первісний рушій в поступі капіталізма, суть тепер скасовані. В Середній та Південній Америці переважають ті самі умови.

А всі можливості розвитку й досягнення незалежності для яких-небудь менших держав зникли на довгі часи скрізь в Малій Азії, Месопотамії, Арабії, Єгипті, Персії, Індії і Китаю.

Квола, розбита Європа, слаба Південна Америка, Азія й Африка, захлялий, розбитий світ, — ось мета американської політики.

Але Злучені Держави, Англія та Японія не довіряють одна одній, а крім того лишаються ще Франція та Італія, все ще великі держави, та Німеччина з Росією, котрі поволі починають набувати сили й поволі очунювати й приходити до себе.

Скрізь і завжди можуть повстати загрозливі могутні коаліції, союзи, і народи починають одразу готуватись до нової світової війни.

Оце як раз і єсть „Ліга Націй“ і „світовий мир“ Злучених Держав та Англії, за котрий президент Вілсон, Асквіт та Лойд Джордж провадили таку пропаганду. А в ній і Німеччина, як тільки вона стане демократичною, теж матиме своє місце. Оце як раз для цієї мети й хочуть вони самоозначення народів Європи (але не Азії й Африки) — самоозначення, дозволене не дужим, а кволим народам, яке служитиме тільки знаряддям для завадження міцних союзів під проводом Німеччини й котре уможливило для них самих керування Європою.*).

*) Дозволимо тут собі ухилитись від простого нашого завдання й сказати кілька слів про незалежність при капіталізмі.

Це є питання великої ваги. Національний пролетаріат, обдурений своїми угодними керовниками, довіряв лібералам і демократам, а міжнародній пролетаріат довіряв імперіялізму великих громадянських демократій.

І доки це довірря триває, а французькі, англійські, американські, бельгійські робітники вірять, що англо-американський імперіялізм є кращий ніж німецький, доти не буде ніякої єдності пролетаріата, жадного нового Інтернаціоналу, ніякої запальної боротьби світового пролетаріату за світову революцію.

Вілсонова мета — незалежність і самоозначення всіх європейських націй — є неможливою. Бо інтереси цих усіх націй ріжні, а крім того, одні нації дужі, а інші кволі. А тому, що капіталізм усе ще поділений на ріжні національні групи, це призводить до того, що при капіталізмі та відмінність в силі націй допровадить знову до диктатури й пригноблення.

Інакше це й бути не може. З боку Англії та Америки буде надзвичайно лицемірно обдаровувати всі європейські нації незалежністю, — після зруйнування сили Німеччини. Бо інтереси Англії й Америки вимагають, щоб жадна держава на цім континенті не стала дужою. Тому та незалежність є тільки зовнішньою. Це є тільки засобом добитися своїх цілей та обернути європейські

Правда, тоді німецький дух одвертої брутальности все буде правити. Німецький імперіялізм захляне.

Але на його місце повстане всевладна англо-американська монополія, котра закує більшу частину світа в кайдани мертвого спокою, а цілий світ оберне в неволю.

Дух же цієї імперіялістичної монополії --- є та сама брутальність і гнилизна американського капіталізма, що, зєднавшись з витонченим розбішацтвом англійського, обертає приборкані держави в безсилі жертви визиску.

Ось яке це сполучення: Тонке лицемірство й брехлива демократія!

А яке ж значіння матимуть для світового пролетаріату наслідки цього імперіялізму? Америко-англійські банки, американо-англійські трести будуть правити світом. Для всіх інших країн буде дуже важко з ними суперничати. Їх буде часто приборкувано просто силоміць.

Боротьба пролетаріата проти цієї монополії попаде в дуже важкі, майже в неможливі умови.

народи в політичних і економічних васалів обох англо-саксонських народів.

Правда полягає в тому, що при імперіялізмі не може бути ніякої незалежности. Коли б Німеччина виграла, вона б упорядила таку Лігу Націй, в котрій усі народи не були б самостійними народами, а звичайними підданцями Німеччини. Коли б виграла Союзники, то вони б поставили таку Лігу Націй, в котрій усе було б кволе крім Англії й Америки; їхня кволість і примусила б їх скоритися цим двома останніми.

Мета обидвох імперіялізмів є та сама: приборкання націй, керування світом, світова влада й світове панування.

Німеччина одверто й жорстоко нищить незалежність народів. Англія та Америка дозволяють їм істнувати на око, але в дійсности забивають на смерть. Ріжниця між діями одного й другого імперіялізму не істотна, а тільки поверхова.

Ріжниця між німецьким і англо-американським імперіялізмом є та сама, що між консерватизмом і лібералізмом, між абсолютизмом і республіканством, між аристократією й демократією.

Але між імперіялізмом реакційної абсолютною аристократією і між імперіялізмом ліберальної республіканської демократії єсть тільки зовнішня, поверхова ріжниця, а єство і суть є однакові і там і тут.

Дійсної незалежности не можна досягнути при капіталізмі, чи буде цей капіталізм демократичний чи аристократичний. Капіталізм і імперіялізм неминуче змагається до поневолення народів.

Причина є та, що монополні банкові інтереси в Німеччині, Англії й Злучених Державах посідають все могутню владу і правлять цілом світом. Знаменне є те, що в питанні про незалежність капіталізм стоїть у сліпій притоці. Це питання, як і багато інших справ, може розв'язати тільки соціалізм.

Цей американо-англійській капіталізм зробить те саме, що Англіїці завжди робили, — купить одну частину пролетаріату й нацькує її на другу.

Та частина пролетаріату буде уявляти собою частину добре зарібного, гарно організованого й високо розвиненого пролетаріата. Вони вживатимуть цих добре годованих, чепурно одягнених, дбало вихованих і тепло захищених пролетарів за мисливських собак і за катів проти решти пролетарів і проти кволих націй. На тих людей вони можуть завжди вважати в своїй боротьбі з убогим пролетаріатом, котрого вони завжди будуть в стані збентежити проти кволіших націй.

Наймані армії на зразок оцих будуть завжди уявляти найбільшу небезпеку міжнародньому пролетаріатові. Імперіялізм потім організує армії зрадників по всіх країнах. Він зможе це зробити, бо від моменту завалу Німеччини він матиме повсюду монополію. Він потрапить притиснути „чорноробітника“, не годованого, погано-зарібного, безхатинного, й злиденно вбогого робітника, тиснути, стільки і як йому забагнеться; а більше число буде належати до цього гатунку. Поруч того, робітників живосилом буде забірано до армії.

Оце же і єсть „світовий мир“ американо-англійського імперіялізму. І це є той світовий мир, що його так серйозно воліла частина буржуазії в нейтральних державах.

Та ж під цим імперіялізмом війна вибухне знову. Бо ж Німеччина згромадить свої сили знову, а потім і Росія повстане знову, а Китай не схоче лишитись у неволі. Світ не все буде такий терпеливий. Він не зможе стерпіти самовладне правління американо-англійського капіталу.

Капітал сам далеко не є міжнародній для того. Поруч того, хижацьких країн ще досі є забагато навколо, а шум сутічок і тертів занадто дужий. Нові коаліції буде утворено проти Англії й Америки. Ці дві держави можуть посваритись і знову світовий пролетаріат буде кинутий в криваву лязню й буде гинути в масових боєвищах.

Ось які є наслідки німецького й англо-американського імперіялізму.

На одному боці ми маємо Німеччину, що всемогутньо панує на цілім континенті Європи, з її німецьким мілітаризмом, який в найкоротчий час знову призведе до ще більшої й жахливішої світової війни.

На другому боці Англія та Злучені Держави, які необмежно керують цілим світом і викликають повсюди пригноблення, кволість і зупин поступу. А через короткий мент знову мусить повстати кривава купеля.

Коли ця війна не дійде до дійсної розв'язки, то боротьба знову повстане. Дві „Ліги Націй“ счепляться в новій різанині.

На обидвох боках — неволя й вигуба трудящого народу цілого світу.

Та в обидвох випадках різанина й пригноблення — неминуча доля пролетаріату. Ось така майбутність.

Робітники, вибірайте! Обидва боки обдурюють вас своїми Лігами Націй. Кождий говорить: „Імперіялісти — не ми, а ось вони!“ Та в дійсности обидва загрожують вам неволею й загином.

Коли б хтось запитав робітників, що вони хотіли б предкласти, чи деспотизм, брутальність і різанини німецького імперіялізму, чи американську брутальність злучену з витонченим визиском англійського імперіялізма, що споконвіку купає світ у кривавій лазні, — то робітники на таке запитання одказали б ось як: „Ми не знаєм, бо наслідки обидвох імперіялізмів суть однаково жахливі“.

Так воно й єсть.

Німецький та англо-американський імперіялізм дійсно є одинако страшний для пролетаріату.

Німецькому, англійському, американському й ціло-світньому пролетаріатові однаковим чином і в однако-вій мірі загрожує німецький і англо-американський імперіялізм.

Та робітники можуть також єднатись. Вони можуть утворити лігу, в котрій пролетаріат одної національ-ности буде стояти за пролетаріат другої. Та ліга буде подібною промисловій спілці або тресту робітників, які будуть змагатися разом зі світовим імперіялізмом, бо їхні інтереси суть дійсно ті самі.

Тільки злучений англійський, американський і німецький пролетаріат, отже пролетаріат цілого світу, зможе знищити німецький та англо-американський імперіялізм і зможе зруйнувати і загалом викорінити звідусіль світовий імперіялізм.

Пролетаріат кожної нації, а також і пролетаріат міжнародній мусить дійсно боротись з обидвома імперія-

лізмами. Робітники всіх країн мусять мати один з'єдинений фронт. Вони зможуть тоді напасти й винищити в один і той же час як той так і другий.

Вони повинні встановити інтернаціонал, що в один час знищить обидва імперіялізми.

Два великих імперіялізми суть одної і тої самої марки. А понеже імперіялізми всіх націй суть обєднані чи підрядні одному з тих двох імперіялізмів, тоб то Німеччині з одного боку й Англо-Америці з другого, то цілком правдиво, що імперіялізм обох тих груп, і загалом усякий імперіялізм, є однаково жахливий для всіх робітників на цілій земній кулі, для пролетаріату цілого світу.

Тому цілком певним є, що світове робітництво буде знову придушено й вигублено імперіялізмом.

А понеже, незалежно від того, на чийм боці буде перевага в цій війні, імперіялізм переможної групи принесе робітництву нову різанину, новий гніт і нові жертви, повстання робітників цілого світу є необхідне.

Але міжнародній імперіялізм не можна скинути, не скинувши також міжнародній капіталізм.

Отже, революція, і то світова соціалістична революція проти капіталізма, є конче потрібна для світового пролетаріату.

Насамперед ми це й постараємось довести.

Ті, що прекладають один імперіялізм другому, займають фальшиве становище.

Вони поділяють світовий пролетаріат і унеможливають його перемогу над світовим імперіялізмом. Всі вони, чи соціал-патріоти, чи ніби-марксисты, чи які інші партії в нейтральних країнах, грають на руку німецьким, англійським, французьким чи американським імперіялістам, чи міжнароднім капіталістичним класам і правительством.

Вони стоять на боці тих класів і правительств і допомагають імперіялізму.

Вони ділять і відріжняють дві групи імперіялізму, — англо-американську під машкарою демократії і німецьку під машкарою абсолютизма, — щоб показати, або що імперіялізм їхньої власної марки не має споконвічного характеру і має змінитись, або що їхній імперіялізм тільки й дбає, щоб укоренити мир на землі, або що тільки ворожий імперіялізм є дійсний імперіялізм, або показати, що він є гірший імперіялізм ніж їхній власний.

Так і чинять Вілсон, Пуанкаре, Бетман-Гольвег, фон-Кульман, Лойд-Джорж, Чернін, Асквіт. Це мета їхніх промов, цією брехнею вони можуть проголошувати й тягнути далі війни, цим одним вони й піддержують їх. І це як раз таким панкам і чинять свою допомогу оті всі соціалісти.

Але світовий імперіялізм буде повалено тільки єдиним об'єднаним фронтом світового пролетаріату.

Становище це дійсно подібне внутрішній політиці національної правущої кляси, що поділяють робітників ріжними гаслами — ліберали, клерикали, консерватори, демократи, то що — все гасла, які хутко зникають під імперіялізмом. Ціла людськість тепер ділиться на величезні світові кляси — на імперіялістів і робітників, на послідовників і оборонців Робітничого Інтернаціоналу і на послідовників і захисників того чи іншого імперіялізму.

Німецький імперіялізм, як найжорстокіший та найбрутальніший, контрольований самовладцями, заступає місце консерваторів і реакціонерів.

Англо-американський імперіялізм, як махляровитий і гіпокритичніший, контрольований так званою демократією, заступає лібералів.

А в дійсности вони обидва суть однакові. Кайзери, президенти, директори англійських, американських і німецьких банків, міністри і політикани, одно слово всі імперіялісти добре знають, пощо вони полюють. Вони знають, що пролетаріат уже доробився такої великої сили, що коли б він був об'єднаний, він би вигубив імперіялізм усіх держав і знищив би його на віки, — вони знають, що тільки тими чварами, поділами й розколами пролетарських мас на дві групи зможуть вони доскочити своєї мети. А тая мета полягає у великій і забарній перемозі банкового капіталу й захопленні ним цілого світу під свою опіку.

Пролетаріат, як одностайне ціле, повинний злучитись проти імперіялізму, яко одного і цілого, — проти всіх імперіялізмів. Це тільки тоді буде доконано, коли пролетаріат збагне, що німецький і англо-американський міжнародні імперіялізми суть одне і те саме, коли не буде попередньої піддержки лібералів проти клерикалів, коли робітник не буде дивитись на один імперіялізм, яко менше лихий ніж другий, і не буде ставати за нього проти другого, коли не буде союзу ні з яким імперіялізмом, ані з національним ані з інтернаціональним

реформізмом. В національній політиці обстоювати лібералів проти консерваторів, або консерваторів проти клерикалів значить провадити національний реформізм. В міжнародній політиці інтернаціональним реформізмом буде те, коли ми будемо обстоювати демократичний імперіялізм проти абсолютного імперіялізму. Це є чистою кволістю розуму з боку пролетаріяту покладати надії на те, що одна частина капіталізму, демократична частина, є в стані робити реформи, або розв'язати такі питання, котрі тільки соціалізм може розв'язати.

Так саме, як той, що в національній політиці ставить лібералів вище за клерикалів, перешкоджає національній єдності пролетаріяту, так саме й той, що ставить англо-американський капіталізм вище німецького, вадить інтернаціональній єдності пролетаріяту.

Національний і інтернаціональний реформізм повинно борювати й повалювати.

Найважливішою річчю для пролетаріяту— це зрозуміти, що обидва імперіялізми суть однакові, що їхні цілі й наслідки суть однаково руйнівальні, а утямивши це, з'єднатись для знищення всякого імперіялізму.

Розділ Другий.

Немає іншого шляху.

„Імперіялізм обидвох гуртувань однаково жахливий для пролетаріату.

Його можна знищити тільки з'єднаною силою світового пролетаріату.

А тому світова революція необхідна.“

Оце ми сказали вже на попередніх сторінках.

Було б досить того, що ми вже сказали в першому розділі. Досить того, що всякий імперіялізм, що імперіялізми обидвох груп усіх націй є однаково жахливі для пролетаріату, а тому пролетарі всіх націй повинні об'єднатись і знищити імперіялізм.

Ми повинні тут, однак, піти ще далі й довести, що знищення імперіялізму й світова революція є для пролетаріата можливі. І надарма різні правительства, буржуазія, соціал-патріоти, ніби-марксистичні всієї країни, більшість і меншість у Франції та Італії, більшість та незалежники в Німеччині, Робітничая Партія та мирні соціалісти (пасифісти) в Англії і всі великі соціалістичні партії в Злучених Державах, — коротко, всі капіталісти й соціалісти цілого світа, окрім дійсних революціонерів, — надарма всі вони намагались довести, що між капіталізмом і соціалізмом існує ще якийсь вихід, крім революції.

Вони були казали робітникам, що по війні імперіялізм і капіталізм здійснив обеззброєння, примусове посередництво, Лігу Націй і загальний мир. Капіталісти, соціал-патріоти, ніби-марксистичні, Робітничая Партія, соціалісти-пасифісти в Англії, більшість і незалежники в Німеччині, більшість і меншість у Франції та Італії, та соціалісти в Злучених Державах проказують це для того, щоби стримати світовий пролетаріат від революції.

Робітникам говорено, що коли капіталізм буде здатний впинити війну, то буде він здатний і тихомирно далі розвиватись, а через те й світова революція не буде потрібна.

А понеже ці впевнення мають дуже поважне контр-революційне значіння, особливо з огляду на кількість і силу тих, хто їх проголошує, то це є обов'язком кожного революціонера доводити, що вони є брехливі.

Та раніш, як показати практичність революції, ми мусимо згадати, що має статись.

Міліони й міліони робітників у капіталістичних державах, серед усіх капіталістичних націй та серед колоній будуть що року вироблювати нові лишки багатства.

Ті маси багатства будуть постійно зростати, а це буде що року збільшувати й додавати багатства до старих капіталів.

Ще є досить на світі країн з малою людністю й великими природними джерелами, звідки можна витягати велетенські прибутки.

Нові капітали шукають цих полей експлуатації.

Оце причина імперіялізма.

Всі країни світа вже мають хазяїв.

Всю землю вже поділено.

Народи мусять битись за кращі місця.

Це причина імперіялістичних воєн.

На світі є три групи капіталістичних держав, в котрих маса капіталів так високо зросла, що вони сваряться між собою по всіх закутинах світу за кращі прибутки.

Це Німеччина, Англія й Америка.

Міліони робітників в Англії, Німеччині і в Злучених Державих Америки протягом кількох років працювали так тяжко й з такою енергією, що капіталісти в тих країнах заміряються монополіями приборкати цілий світ.

Ці три держави тепер дійсно змагаються за панування над цілим світом.

Не кажіть, що цей образ пересичений фарбами, що ніяка нація ані група націй ніколи не буде в стані опанувати світом. Бо природа капіталу є така, що він щораз то більше творить надвартостів, що він може випродувати необмежну кількість лишків багатств, — аби тільки міг здобувати все більше робітників, сирівців і машин. Тому кожда могутня капіталістична держава, кожда могутня капіталістична нація почуває, що, маючи багато підвладних країн і забезпечене існування капітала, вони можуть мати й можливість і снагу завоювати світ.

Оті три велетні виринають з боротьби всіх капіталістичних держав.

А дві з них, — Англія, тоб то світова Британська Імперія з усіма її колоніями і володіннями, та Злучені Держави для осягнення панування над світом з'єднали свої сили, з'єднали, може на короткий, може на довгий час, а може й назавжди.

Та як в економічній боротьбі найбільші синдикати пожерають менші компанії, так і ці три великі держави в світовій боротьбі згуртувались з меншими державами в дві групи.*)

Розвиток капіталізму досягнув найвищої точки. Тільки кілька гладіаторів (бойців) зісталось на кону.

Міжнародній капіталізм нині наближається до боротьби, котра положить край його існуванню.

Та як боротьби малих городів в середніх віках скінчились утворенням малих середньовічних держав, або, як боротьба між тими малими державами закінчилась утворенням великих національних держав, — так нині, яко послід боротьби між великими національними державами утворюється дві групи, два великих союзи, дві Ліги Націй.

Протягом боротьбів і через боротьби середньовікових городів повстала влада дрібних міщан, або громадян.

Протягом боротьбів і через боротьби національних держав повстала влада великої буржуазії. Протягом боротьбів і через боротьби ріжних груп ріжних націй повстала влада великих капіталістів, що монополізували промисловість, банки й спорудили трести.

І так саме, як міщанство й буржуазія повстали через боротьбу князів, шляхти і церкви, так тепер сві-

---

*) Щоби зробити питання світової війни та обеззброєння цілковито ясними, ми намагались спростити боротьбу приточенням її тільки до трьох найбільших держав. В дійсности боротьба далеко складніша; вона охоплює всі нації світа, і саме тому залагодження питання мирними засобами стає ще більше неможливим. В книжечці „Імперіялізм, Світова Війна та Соціал-Демократія“ (стр. 114—142) ми обяснили це зовсім виразно. Там ми показали також економічні причини, чому світовий мир і Ліга Націй неможливі. Коли б у майбутности Англія та Злучені Держави порізвились, це все одно не змінює факту, що ми будемо жити під владою світового імперіялізму. Бо кожда з тих держав потім буде намагатись досягти світового панування; кожда буде тоді творити нові групи, планувати нові союзи (наприклад з Німеччиною, або з Японією). Вони робитимуть точнісько те саме, що вони роблять тепер.

товий пролетаріят, — нова, третя сила повстає з боротьбів усіх капіталістичних держав, з боротьбів монополістів, що бажають панувати над усіма країнами.

А в той час, коли дві наймогутніші держави світа, дві групи всіх капіталістичних держав, і монополісти всіх земель змагаються за панування над світом, світовий пролетаріят повстане проти них і стане володарем світа.

Доскочивши вищої точки, капіталізм розвинувся в монополію, та саме в цю хвилину, в хвилину його боротьби за монопольне панування над землею — світовий пролетаріят і покладе край його існуванню.

Його буде розбито в цій його боротьбі за існування, в годину його довершеного цвітіння, в момент найвищої напруги кожного його мяза, що в змаганнях за світову і монопольну владу розвинувся до своєї найвищої точки. І з останнього племенистого полискування його сили величньо новий світ повстане.

Капіталізм почав з приватної власности.

Мала купка капіталістів виросла через посідання капіталів у численну й могутню клясу. А ця остання розвинулась до захоплення в посідання всього капіталу й керування ним через кілька одиниць.

Та він умірає в повному цвіті. Пелюстки сипляться і новий світ виступає.

Наприкінці вісімнадцятого століття робітники об'єднались для боротьби проти своїх хазяїв. Соціалісти в середині дев'ятнадцятого століття злучились у національні партії, щоб воювати проти національної буржуазії. Тепер вони злучаються на міжнародню скалю, щоб боротись з міжнародньою буржуазією.

І тією єдністю вони переможуть.

Чому ж капіталісти ріжних націй не злучаються один з одним? Чому не з'єднуються Німеччина, Англія й Злучені Держави? Чому вони не працюють у купі для визиску всіх робітників і цілого світу? Бо тоді їхня влада була б далеко більшою і вони б не мали потреби битись один проти одного і вони може б ще й утямили удержати пролетаріят від революційної боротьби.

Відповідь є така. По-перше: їхній капітал єсть національний, отже не інтернаціональний. Інтернаціональний капітал в порівнянню з національним капіталом становить тільки малу частку загального капіталу.

По-друге: капіталісти ріжних націй мають ріжні інтереси й ріжні цілі.

Що то за цілі? Які в цілі трьох найбільших націй? Як ми то вже казали, Німеччина хоче приборкати Бельгію, Польщу, Францію, Росію, Австро-Угорщину, Балкани, Туреччину, Малу Азію, Armenію, Месопотамію, Сирію, Персію, може й Сибір та інші частини Азії, — це був би перший крок до світового панування. Станувши твердою ногою на берегах Індійського Океану, вона буде готова для другої війни, щоб захопити Індію, Тихий Океан і всі сумежні країни, а тоді Африку, й на решті прийде панування над цілим світом.

Англія бажає поширити свою світову імперію по цілій Африці, Азії й Індії.

Злучені Держави бажають панувати на Тихому Океані, в Китаю, в Індійському Архипелазі, в Полінезії, в Середній та Південній Америці і, можливо, в північній частині Азії. Тоді Англія й Злучені Держави правитимуть майже цілим світом.

А якими ж засобами можуть три держави досягнути своєї мети, панування над світом?

Як ми сказали, Німеччина хоче того допевнитись через союз Європи під її провідництвом, Злучені Держави та англійська світова держава через розбиття Європи.

А як вони здобудуть ці засоби?

Боротьбою, війнами.

Тільки уявіть собі, ви всі, робітники Європи й Америки, робітники світа, ви всі, котрих вони хочуть обдурити, тримати під капіталізмом і вдержати від революції надіями на можливість світового миру, обеззброєння, Ліги Націй, — тільки уявіть собі, що війна спинилася. Уявіть, що різанина людськості закінчилась. Уявіть, спершу, що Англія й Америка виграли. То ж тоді ціла Африка, частина Азії, Південна й Середня Америка і всі світові ринки опиняться в їхніх руках. А суходіл Європи буде безпорадний.

Потім уявіть собі, що виграла Німеччина. Тоді Німеччина буде мати в руках частину Африки й стоятиме перед дверима Індії, та ймовірно, й Китая. Потім уявіть собі, що з них ніхто не виграв. Тоді становище буде те саме, що й перед війною.

Тепер ті всі випадки — єдино можливі три випадки — поставте чітко перед свої очі й спитайте себе: Чи будуть іще війни після цієї війни?

Коли Англія й Злучені Держави виграють, то чи захоче знесилена й розбита Європа стерпіти це? Чи не за-

хоче Німеччина поставити себе на чолі Європи й чи не спробує вона повстати знову?

А тепер поставте ясно перед своїми очима другий випадок, коли Німеччина наприкінці війни, підписавши мир, стане перед дверима Індії й Китаю, перед котрими вже стоять Англія й Америка.

Що скоїться тоді? Подумайте над цим, робітники! Чи не захоче Англія й Америка спробувати погнати назад Німеччину?

Тепер поставіть третій випадок перед очима. Війна кінчиться без чиєї-будь переваги. Нема переможеного ані переможця. Тоді все лишається так, як було перед війною: Німеччина, оточена Англією та її союзниками, буде далі озброюватись і готуватись до нової війни. Чи захоче Німеччина тоді обеззброюватись та чи вдержиться Англія та Америка від тиснення її?

Розважте, як тепер ці держави шматують одна одну. Кожда з них стоїть на кордонах другої. Памятайте, що на другому боці кордонів лежать країни, що подають блискучі надії на капіталістичний визиск і на найвищі прибутки. Памятайте, що обидві групи бажають посідати ті самі землі — Африку, Азію, а тепер Росію. Памятайте, що ті країни пишно й буйно багаті, а проте, ще до нині майже не експлуатовані. Мільони, та навіть біліони чекають там на визискувача. Робітники! Памятайте природу капітала! Його ество і серцевина поширюється і що раз то в більшій кількості. Уважайте, що це вашою працею й працею всіх народів, союзних з тими двома групами, або народів ними поневолених, невпинно зростає влада капітала. Дві групи стоять на кордонах лицем одна до одної. В межах їхніх кордонів скупчилась маса капіталу, яка що раз то більше росте. А назовні лежить здобич, імя котрої є зиск.

Що ж ви тепер думаєте? Чи буде друга війна?

Ви не можете дати одказу иншого ніж: авжеж!

Поки капіталісти Німеччини, Англії й Злучених Держав мають ріжні цілі й бажають посідати ті самі країни й панувати над світом, і поки вони будуть лишатись неінтернаціональними, а тільки національними, поти війни будуть жити на землі.

Можливість здійснення обеззброєння, Ліги Націй, загального миру було спростовано. Для тямущого робітника було вже досить того всього наговореного.

Але, понеже закрівавлені правительства, капіталісти, соціал-патріоти і ніби-марксисти все шукають багатства доказів, щоби зрадити й обдурити робітника, мусимо ми їх атакувати й витягти на світло денне.

Правительства й буржуазні партії всіх країн, соціал-патріоти й ніби-радикали, більшість і незалежні в Німеччині, більшість і меншість у Франції, Робітнича Партія й соціалісти-пасифісти в Англії, і всі великі соціалістичні партії в Злучених Державах, котрі проповідують ідеї мира, обеззброєння, зменшення озброєнь, всі ті, котрі робили війну, або її попустили — всі вони мусять показати, яким чином і яким шляхом можливо того доконати. Вони повинні показати, не голими фразами, але на фактах, що вони думають про мирові упорядження.

Які частини світа мала б одержати Англія, Німеччина або Злучені Держави?

Які частини мали б піти малим націям, або Франції, Італії, Японії, Австрії, Угорщині, Туреччині то що?

Вони повинні показати це на мапах тим робом, щоби кожний міг бачити, що це є добре й справедливо та що з того договору ніяка війна не може виникнути. Вони повинні показати, яким робом території буде поділено і яким чином довірря може бути встановлено між ріжними націями, так, щоб вони могли препинити свої воєнні приготування.

Робітники, вони не можуть цього зробити. Коли їх просять розв'язати окремі конкретні питання, вони одмовляються. Аж до теперішнього менту ніхто не міг зазначити на мапах такі кордони, які задовольнили б кожную державу. Їхні балачки — це, очевидно, порожні слова, беззмістовні фрази — хапки без ніякого значіння. Президент Вілсон, кровавий гуманіст Злучених Держав, і всі капіталістичні правительства ніколи не впинялись репетувати: „Справедливість! Воля! Право!“

Буржуазні правительства і реформісти, забризкані кровью, говорять: „Установіть політичний трест із націй, подібно економічним трестам, утвореним капіталістами. Це може усунути суперництво і тоді нації можуть працювати разом, хоч і по ріжних царинах. Тим чином Англія, Німеччина і Злучені Держави Америки поділили б цілий світ і заснували б трест для своїх зисків.“

Це порівняння з трестами заводить нас на манівці. Є між ними найвизначніша ріжниця, та сама, що завадила державам за старих часів утворити трест для визискування світу.

Ріжниця є оця: економічний трест має до діла тільки мертві речі, золото й товари. Цими речами можна керувати і в національному й міжнародньому розмірі.

Але держави суть живі тіла, складені з людських істот, а все, що живе, то розвивається. Таким чином, навіть коли б досягнути докладного розмежування й урегулювання кордонів, умовини міжнародні мусіли б скоро знову змінитись. Економічна сила капіталу змінилась би тим чином, що один з хазяїв зробився б дужчий за інших, або поневолена нація могла б набути поважної сили й, скинувши ярмо, зробитись сама господарем. Тоді ми мали б другу війну.

Людські істоти не можна з'єднати в такий трест або лігу. Старі нації, що намагались заснувати таку світову державу, скінчили невдачею. Цього не можна зробити й тепер.

Лицемірна буржуазія й німецьке правительство, що вигубили тисячі й десятки тисяч моряків, проголошувє гасло: „Свобода морів! Дайте нам це, й війну буде скічено“. Але в мирний час моря були вільні. І війна нічого не змінила в тій справі.

Криваві капіталісти й правительства, що розпочали війну зза прибутків і торговельного суперництва, говорять: „Вільна торгівля! Дайте нам вільну торгівлю, рівне мито й податки, і ми будемо мати мир.“

Але як вони збудують вільну торгівлю в первісних країнах Середньої Африки? Силою, вбивством і війною!

Ця війна тільки розв'яже питання, хто має чинити вбивства — Німеччина чи Англія.

Діла купецькі добре там бувають, де ділові люде купецькі посідають політичну владу. Як що ці первісні країни є вільні для всіх однаково, то боротьба за політичну владу мусить розпочатись пізніше чи раніше.

Одначе, торгівля вже не є більше головною метою. Головна мета капіталістів нині полягає в експорті (вивозі) капіталу і в надбанні нового капіталу. Це виявляється в будуванні залізниць, пристанів, фабрик і доріг.

Як же здійснюється цей імперіялізм в Азії та Африці? Яким чином націоналізм переводить в життя свої упорядження для розвитку продукції з усіма наслідками вивласнення й пролетаризації тубільців? Силою! І тільки війна єдина може розв'язати питання про те, яка окрема нація має бути вивласником (експропріатором).

Лагідні пасифісти й ті соціялісти, що своїм пасифізмом гіпнотизували робітників і допомогали справі війни, також забризкались кров'ю. Вони говорять, що кошти другої світової війни були б завеликі, як грошима так і людьми. Але мільони, витрачені на підбиття Африки й Азії, вродять біліони зиску.

Італія, Румунія та Злучені Держави Америки не вступили в війну раніше, бо вони знали, що то буде їм коштувати.

Чи не буде смішним це домагання єдності так довго, як довго інтереси й сила націй в цілком ріжні; — чи не буде це домагання так довго смішним, доки так багато націй можна так легко вигубити? Чи не смішні ті домагання?

Коли Англія й Злучені Держави Америки вірять у можливість захопити все, що вони хочуть, то навіщо їм звязуватись союзом з Німеччиною?

Коли Німеччина виграє, то чого б вона мала стратити довірря до поліпшення засобів війни, якими можна осягнути ще більшого. Коли Британська Імперія та Злучені Держави Америки посідають у своїх межах майже невичерпне джерело багатства, то навіщо б їм було лучитися з іншими й ділитись з ними своїми прибутками, що можуть непомірно зростати?

І доки Німеччина має віру в те, що вона може своєю військовою силою розбити опозицію, навіщо ж ділитись своєю владою з іншими?

І доки існують такі просторі землі, як Китай, Близький Схід, Долішня Індія, частини Середньої Азії та Африка, доки ще є на світі так багато кволих націй, яких легко приборкати, доти держави будуть покладатись на свою власну силу й молитися ідолам свого власного імперіялізму. Коли б Німеччина зовоювала Англію, або Злучені Держави Америки, то вони б неминуче збунтувались би знову. А коли б кождий з попередніх побив Німеччину, то вона також не стерпіла б цього й учинила б повстання.

Цілком зрозуміло отже, що протилежні національні інтереси завадять Лізі Націй бути бодай хоч чим небудь, а тільки хараманкою. „Лігу Націй“ таки справді буде засновано, але вона уявлятиме собою тільки низку союзів окремих націй і буде мати свою ціллю ще дужчий визиск кволіших народів і провадити війну проти сулперників.

Балаклії, буржуазні правительства, ніби-соціалісти всіх країн, всі ті, що за-для справи свої країни зрадили справу миру, говорять таке: „Установімо міжнародню поліційну силу зпоміж націй та Вищу Палату Судову, котра буде рішати, хто винуватий.“

Це є найабсурдніша гадка з усіх інших, бо немає певнішого за цей засобу підсилити узброєння.

Капіталістична держава так саме, як і людина, є гріховна.

Вона народилась з заздросців, бажаннів зиску й за-баг. А ці суть перевісні гріхи капіталізму, що їх призначено йому з моменту „гріхопадіння“ приватної власности.

Кожда держава буде боятися грішити, бо це потягне обєднаний напад інших. Через це саме кожда з них мусить бути наготові проти інших, щоб допевнитись своїх зазіхань. Вона мусить розвивати армію й флоту, щоб посідати силу битись проти них усіх. Вони всі докладно знають, що в їхніх присудах „інтереси“ будуть переважати, а також вони знають і те, що вирок може бути виречений на користь злочинця. Вони знають, що їхні інтереси можуть бути на боці напасника і вони все одно боронитимуть його й пручатимуться проти Ліги Націй. З такою можливістю в будучині, вони готуватимуть велетенські армії і флоти проти. Вони битимуться як і колись, тільки включивши „міжнародню поліцію“ в число своїх лицемірних засобів.

„Самоозначення народів“ — є другий заклик до тих лагідних нісенітниць. „Коли б кожда нація була незалежна, або доброхітно сполучена з іншою, тоді б найголовніша причина війни була б зникла.“

Але ж велика війна показує, що справа стоїть як раз навпаки. Ті малі нації, як Бельгія, Сербія, Черногорія, Греція, або нації можливі, як Польща, Естонія, Латвія та Англія, — все таки будуть тим маслом, з якого великі держави будуть вовтузитись.

Російська Революція безперечно зробила те право самоозначення одною з підвалин революції, вона прийняла його, як одну зі своїх засад, але з тою істотною ріжницею, що вони в той же самий час запровадили соціалізм. Без самоозначення вони б не змогли здійснити революцію. Та вони так саме показали, що самоозначення під імперіялізмом є неможливе.

А коли ми можемо сказати, що обіцяне Німеччиною самоозначення є тільки довідною, поверховою обіцян-

кою, то таке саме ми можемо зауважити й про Англію та Америку. Воно розділить нації одну від одної й протягне на довше їхню кволість. Цей гатунок незалежності може бути для нації ще гіршим за неволю.

І на практиці капіталізм найжахливішим шляхом доведе, що самоозначення може тільки настати після соціалізму, але не передувати йому.

Капіталізм, а надто імперіялізм, не зможуть уладити питання національності. Або вони мусять дати малим націям незалежність, і тоді ці стають предметом заздросців великих народів, або вони мусять їх покорити й анектувати.

Німеччина йде останнім шляхом в Європі. Вона хоче підбити під свою руку цілу Європу, щоб потім воювати з Англією.

Англія та Злучені Держави обрали перший засіб. Вони хочуть, щоб Європа була кволюю, без ніякої поважної держави на цілому континенті, а в той час, як малі народи будуть сваритись між собою, вони будуватимуть собі без умикування інших цілу колоніальну систему й пануватимуть над цілим світом.

Капіталізм опинився між двома проваллями. Він не може малі нації поробити вільними без того, щоб вони жертвою нових воєн не стали; він не може їх також об'єднати без поневолення; в обидвох випадках він садить насіння нової світової війни.

Капіталістичні правительства зі своїми підлеглими проголошують „повільне обеззброєння“. Але як вони можуть обеззброїтись, коли вони один одному невпиняючись загрожують?

Як може Німеччина обеззброїтись, коли її вороги панують над цілим світом і зробили Європу безсилою? Обеззброєння капіталістичної Німеччини буде самогубством, — але й панування Англії та Америки в Європі буде руйнним для всіх країн.

Ми хотіли б глибше заглянути в це питання, бо воно дуже тісно зв'язане з цілою проблемою визволення робітників від імперіялізму й війни, а крім того саме тут ми відріжняємось в поглядах від де-котрих наших товаришів, що належать до крайньої лівої течії.

Багацько соціалістів, щоб покласти край війнам, подають ось яку формулу: „Ніяких анексій, ні відшкодовань!“ Одначе ці умови світовий пролетаріят не може висунути, бо виконання їх лишило б капіталізм точнісінько на

тому самому місці, де він є тепер, а нові війни та озброєння ані трохи не спиняться.

Та навіть і революційні домагання, подібно тим, що їх робітники можуть поставити правительству, щоб його повалити, або щоб упростити революцію, навіть ці домагання підуть на марне. Бо як тільки правительство попадає в притоку без виходу, воно приймає ці домагання за свої і заявляє робітникам: „Бачите, ваші цілі є нашими“ — і таким робом зламає революцію.

„Без анексії і контрибуцій“ ще не подав нам шлях для виходу.

Ось у тім і полягає весь жах становища і ніщо не вияснює нам з яскравішою очевидністю катастрофальну природу цієї кризи, в котру капіталізм запровадив суспільність.

Капіталістичні держави не можуть допевнитись якогось миру поміж собою, — ні протягом війни, ні після неї.

Їх присилується що раз то глибше в криваву купель поринати. При капіталізмі пролетаріят мусить мати або імперіялістичний мир, або імперіялістичну війну. Кожна імперіялістична війна означає ще жахливіший імперіялізм, а кожний імперіялістичний мир означає нову, іще жахливішу війну.

Тільки один шлях з імперіялізму й війни лишається одвертий: то революція.

Капіталістичні правительства Англії, Франції та Злучених Держав Америки, а разом з ними всі ті, що удають із себе соціялістів, що зреклися геть свої сили і цілком віддали себе до послуг військового генерального штабу, — в сі вони безумовно відвічальні за війну; вони є слугами генеральних штабів і подібно цим забризкані кровью. Вони балакають про „демократію“. Мовляв, коли б ми мали перемогу демократії у Німеччині та Австро-Угорщині, то демократії вчинили б мир з ними. Але ж плутократична Франція є „демократія“, господиня світу Британія є теж „демократія“, і Америка, країна трестів і монополій, озброєних страйколомів, котрі організують убивства робітничих ватажків, — оця країна є теж „демократія“. А чи зробили вони що небудь щоб запобігти війні?

Ні! Англія при Едуарді VII. своєю політикою оточення Німеччини допомагала їй призводити. Америка прилучилась до війни одразу, як побачила, що справа йде про панування над цілим світом. І чи зроблять ці демократії мир, коли вони виграють війну? А коли Німеччина й по-

трощена Європа загрозить їм війною, або коли союзників буде побито, а Німеччина стане на чолі європейських народів і буде загрожувати союзникам, — чи захочуть вони тоді миру? Ні!

В надбанні капіталів закордоном самовладні монархії і демократичні республіки є однакові. В жадобі влади й забазі (пожадливорости) зиску всі держави однакові.

Монархії й демократії при імперіялізмі є пеклом, повним однакового загиуу: розпросторювання по цілому світу й боротьби за панування над світом.

Монархії, князівства й демократичні парламенти, — всі вони слухняні слуги імперіялістичного капіталізму й фінансових інтересів. А ці обидва бажають воєн, а всі установи суть знаряддями в їхніх руках. Через своїх представників в правительствах і генеральних штабах вони наказують парламентам, що повинно робити. Парламенти й установи посідають власть доти, доки вони послухають капіталістичним силам.

Цю силу можно повалити тільки перемогою народів, а доки самі робітники не доскочили контролю, ніякий світовий мир не буде можливий.

Найкращий приклад правди цього погляду подає нам президент Вілсон, слуга американських трестів і монополій, котрі, щоб забезпечити для себе світове панування, будують армії й флоти, такі могутні, щоб запевнити собі перемогу в усіх майбутніх війнах.

Оце ж і єсть ті головні розв'язання й рішення, котрі правительства, соціал-патріоти і ніби-соціялісти подають, щоб визволити капіталізм з імперіялістичної притоки.

Ми показали їхню брехливість, ми виявили, що ні одне з них не видержує ніякого ясного і щільного досліду. Теоретичне дослідження не знаходить для капіталізму ніяких виходів з імперіялізму. Але пролетаріят не повинний покладатись на самі теорії, а мусить уважати ще й на дійсности.

Вже земля здригається од нових воєн. Німеччина має Польщу, Бельгію частину Франції в своїх руках. Вона розбила Росію й захопила Україну, Кавказ і Фінляндію, вона загарбала Лівонію, Естонію й Курляндію й призвела Великоросію до безпорадности. Вона те саме і з рештою Європи зробить. А це все не тільки німецькі монархисти похвалили, але й демократи й соціал-демократи, — принаймні більшістю, — також любесенько ухвалили.

Англія й Америка цього не потерплять. І це світовий мир? І це обеззброєння? Це — безпека, повнісінька безпека нових воєн.

Коли Америка чи Англія переможуть, вони зроблять незалежними всі народи Європи. Вони не раз проголошували свої наміри оте вчинити.

Це значить, що вони пошматують Європу на маленькі клаптики і кинуть у вир боротьби всілякі внутрішні ревнощі. Вони утворять внутрішні пекла в Німеччині, Австро-Угорщині, Польщі, на Балканах і в Росії, і поробляться безперечними владиками світу. Оце — мета їхнього лицемірного Лойд Джорджа й президента Вілсона. Всі партії з ними в згоді, не тільки консерватори та демократи, але й соціалісти-більшости так саме. Європа того ніколи не схоче терпіти. Вона повстане під проводом Німеччини й буде битись. І це світовий мир? І це є примиренчі суди та обеззброєння? Ні! То абсолютна безпека нових світових воєн, — не одної, а цілої низки світових воєн.

Пролетарі, уважайте! Погляньте тільки на дійсности навколо вас. Подивіться на воєнні вулкани, що палахкотять навколо вас в Європі, Альзас-Лотарингії, Польщі, Росії, на Балканах, в Азії й навіть в Африці.

Імперіалізм лишається, суперництво озброєнь лишаються, війни зостаються.

Робітники! Памятайте, що правительства й соціал-патріоти говорили все те перед війною.

Пролетарі цілого світу! Памятайте, що вони хочуть вас знову обдурити і що після війни вони пороблять нові компроміси і нові союзи з буржуазією. Робітники, памятайте, що великі соціал-демократичні партії на своїх конгресах в Копенгазі і в Базелю говорили про мир і загальне обеззброєння. Яке добро вийшло з того? А ніяке! Війна вибухла після того знову. Памятайте, робітники й пролетарі світу, що тими гаслами світового миру та обеззброєння буржуазія тримала над вами свою владу. Тими гаслами вона здержувала вас од революції.

Буржуазія знала, що, приймаючи ті гасла, ви годилися на тихомірні засоби і що ви зрекалися єдиного дійсного засобу проти війни, — тоб то революції. Вони також знали, що вони могли счинити війну без ніякої небезпеки вашого повстання, а через те вони зробили ту війну. Ті гасла придалися їм для їхніх цілей.

Робітники, невже ви й надалі захочете піддаватись на ту заманку? Чи дозволите ви й надалі, щоби капіта-

лісти, правительства та їхні кати, підборні соціалісти, надалі вас обдурювали?

Російський царь і всі правительства відбували свою конференцію в Газі і там вони ухвалили заснувати Примирненчу Палату. Це вони зробили тільки на те, щоб вас обдурити.

Та цими вигадками вони хотіли до війни вас упродувати і в стисках боевищ вас держати.

Соціал-патріоти вас штовхали воювати за світовий мир і обеззброєння.

Тими засобами вони призвели вас до війни, а в липні-серпні 1914 р. удержали вас од революції. Вони зуміли того доконати, бо ви не були для революції підготовані. Ви поклали всі надії свої на світовий мир та обеззброєння.

Вони своїми гаслами захлипнули вас у пастку війни. Чи схочете ви їх знову прийняти і знову піти на війну?

Це неможливе, бо такою поведінкою ви спричините третю війну, та навіть і всі прийдешні війни.

Та тож оте орудування цими гаслами сприяє продовженням нових воєн і збільшує різанину. Своїми обіцянками обеззброєння і світового миру вони вас од революції стримують. Вони проповідують Лігу Націй, що має повстати, коли мир буде твердо встановлено, а тимчасом за воєнні кредити вони не пручаючись голосують.

Довіряючи їхнім обіцянкам ви говорите: „Ось побачимо, може з того що добре вийде“. Але марні ваші надії, бо саме через ті надії різанину піддержувано й ворожнечу загострювано.

За часів війни й після війни ті гасла стають брехливіші ніж раніше, бо війна ще більшу зненависть в глибинах людського серця розгойдала, цілі нації ще гостріше порізнила, їхні інтереси до ще більшої ворожнечі й суперечности запровадила, і, як це ми вже показали раніше, нові причини війни утворила.

Сила капіталу зростає, потреба поширення збільшується, і по всіх частинах світу інтереси для нових воєн зміцнились. Нові світові війни стають далеко певніші, ніж до початку цієї війни.

Чи дозволите ви, щоб вас ізнову було знаджено тими порожніми гаслами?

Вони намалювали вам брехливий малюнок світового миру. Як раз через те й прийшла світова війна, та навіть і ще гірше, війна робітників — одних проти дру-

гих. Вони подали вам підбірні малюнки Ліги Націй і в наслідок того розкололи пролетаріят на національні партії.

Чи захочите ви допустити, щоби вас ізнову було обдурено? Коли ви це зробите, друга війна настане, жажливіша за цю, і знову пролетаріят на національні партії розкслете.

З цієї війни є тільки один вихід, і тільки один шлях порятунку нам лишився, — це революція робітничих мас.

Робітники! Капіталісти цілого світу організувались у велетенські групи. В цих групах вони зосереджували всю силу для завоювання світу й боротьби між собою в ім'я панування над світом. В цій боротьбі держав вас, робітників, буде протягом довгих років пригноблювано, розкидувано, нівечено й вигублювано. Капіталізм не має ніяких шляхів для виходу з імперіялізму.

Капіталісти можуть вижити тільки війною, вони організувались нині в дві групи і провадять боротьбу за панування над світом, — вони не можуть знайти шляхів для виходу зі становища, нічого їм не лишається, як гинути в багні.

Робітники цілого світу, пам'ятайте, що ваше визволення не йде шляхами „справедливості“, „волі морей“, „вільного торгу“, „миру без анексій і контрибуцій“, „ліги націй“, „примусової примиренчої палати“ або „правом самоозначення“. Це все брехня, підрадливий ошук, котрих вони вживають, щоби підсилити імперіялізм і вас щільніше до нього привязати.

В капіталізмі для вас і для вашої родини немає справедливості!

Для вас існує тільки одна справедливість, тільки єдина воля — воля і справедливість пролетарська.

На світі існує тільки один мир, — то комунізм.

Для капіталізму немає шляхів для виходу з імперіялізму, але існує пролетарський шлях, — той шлях є скинення капіталізму. Ви можете цього доконати, коли ви, робітники, обєднаєтесь в одну велику Світову Робітничу Лігу. Тоді ви зможете вирвати з корінням імперіялізм на цілім світі.

Тільки Революція, — Світова Революція, — єсть єдиний вихід з імперіялізму.

Імперіялізм не можна скинути инакше, як розтрощенням капіталізма.

Це не пророцтво, це тільки правда, перевірена дійсністю Російської Революції.

Розділ Третій.

Можливість Революції.

Соціалізм виринає з морей крові й брехні, в котру капіталістичний імперіялізм потопив цілий світ.

Зі змагань великих світових держав пролетаріят свою силу висуває і капіталізму її протиставляє.

Пролетаріят переможе в боротьбі і спорудить комунізм, бо комунізм є база нашого існування, та підвалина, на котрій протягом багатьох поколінь існування людськості спочивало.

Доба індивідуалізму і приватної власності є лише моментом в тягу століть родового комунізму. А тепер старі підвалини людського буття знову знайдено.

Знову буде установлено комунізм, — той комунізм, з котрого все користне розвинулось, все наше багатство повстало і все шляхетне в серцях людських виникло. Це той комунізм, що про нього великі філософи, подібні Платону, марили, комунізм, котрий перші християне сіяли, і до якого вони простували. Це той комунізм, котрого в святих малюнках всіх великих релігій змальовано й описано, за котрий всі вбогі й пригноблені кляси через добу приватної власності та аж до наших днів змагалися, котрий великі утопісти в своїх уявах зображали, за який наші товариші по всіх країнах життям своїм накладали. Це є той самий комунізм, котрий Карло Маркс, наш великий ватажок, передбачав, домисляв і уразумляв, це є новітній, заснований на науковому знанні комунізм, в підвалину котрого він сам першу цеглину колись положив. А нині він в усій красі і величі буває.

А ми „благословенні“ тепер можемо його видіти й за нього битися. Вже він живе в одній країні, в Росії, і подібно до золотого поломя своє революційне світло по цілому світу розповсюднює.

І коли пролетаріят об'єднується, коли пролетарі всіх країн поєднуються і як один змагатимуться з імперіялізмом, ніщо на світі не зможе їх спинити.

І навпаки, коли ж вони тепер не об'єднаються, золоте яломя погасне й на довгі роки його не буде засвітлено.

А тепер ми, пролетарські теоретики, маємо перед собою своїм завданням чистим зором світову революцію розглянути і можливість її пролетаріятові появити.

Коли б бог зовбачив долю людськості і приписав їй шляхи розвитку, то й тоді справу людськості неможна було б упорядити инакше, як перемогою соціалізма.

Капіталізм сам розвинув необхідні підвалини для перемоги.

Як одмінно все обернулось від того, чого Маркс, наш великий учитель, сподівався!

Він недоцінив міць капіталізму в будуванні монополій та в розростанні його в імперіялізм, так саме, як він недоцінив розумову, моральну та матеріальну силу, котру робітники мали вживати для витлуму капіталізму. Ані не бачив він так саме й нові причини війни.

Він сподівався, що капіталізм через економічні кризи завалиться й уступить своє місце пролетаріятові. Дійсно, поширюючись по світу, капітал наштотхнувся на політичні перешкоди*, котрі він може перемогти тільки вкоротивши собі свої власної сили. Те все завдаватиме робітникам жахливі страждання, те все призводитиме до революції й повалення капіталізму.

Все тепер у руках і в абетковому порядку, котрий так необхідний для революції. Істнує багато причин, котрі роблять революцію можливою. Тут ми маємо людей і засоби, духову й матеріальну потугу для здійснення революції, злидні і голод, — той самий голод, що в найпершим і найбільшим ділачем революції.

Не тільки в одній країні, але й по цілому світу страждання через війну запанували. Голод викликає бунти, болі й зненависть: болі через страти й руїну, бунти проти капіталістичної кляси, а надто зненависть проти капіталізму.

Людські й психологічні чинники, що ділають для революції, суть тут, і що довше війна триває, то ширше вони розгортаються.

---

* Через економічні кризи, перепродукцію капіталу та через існування рідко залюднених багатих країн, куди експортується капітал, і через той експорт, котрий спонукає держави до колоніяльної й імперіялістичної політики, а тим самим і втягає їх у війни, — через те все капіталізм уперся в неперехідні колоди й політичні мури й перешкоди.

Матеріальні засоби присутні теж, бо капіталізм централізував продукцію, транспорт і розподіл краму.

Диво надивом. Матеріальні продукційні сили, запроважені під час війни капіталізмом, вже перестали бути зброєю, котрою капіталізм може захищати буржуазну державу.

Мов бог, мов чарівник торкнувся їх своїм жезлом і з капіталістичного знаряддя зробив їх пролетарським засобом для споруди цілком одмінної суспільної контини.

Капіталізм, імперіялізм і війна зробили потрібні матеріальні й психологічні умовини для соціалізму. Вони зробили ще більше — вони пошарпали й пограбували один одного, а тепер вони стоять перед пролетаріатом кволіші, ніж коли-будь раніше, і снаги вже нестас їм правувати. Вони подали до рук пролетаріату зброю війни, ту зброю, що так добре надається для вигуби капіталізму. Пролетаріат озброєно.

Одна за одною країни грабується, пригноблюється й волі позбавляється. А поновлення тих свобод можно dokonати тільки перемогою робітничої кляси. Ті пригноблені країни знесилюють капіталізм і зміцняють соціалізм.

Війна перед очі цілого людства появила, як швидко можна змінити підвалини громади; а ще більшим : ральним прикладом цього людського зруху є завал апарату, найреакційнішої держави в світі.

Той приклад Російської Революції стоїть перед лицем робітництва. Він виробив перших великих пролетарських революційних ватажків.

А тепер нашим завданням буде поодинці і щильно розглянути ці духові й матеріальні засоби для того, щоб можливість революції пролетаріатові появили і тим робом її прихід приспішити.

Говорячи про можливість революції, ми хотіли б завважити, що між революцією під час війни і по війні немає ріжниць. Оскільки можна здогадуватись тепер по зовнішніх прикметах, революція наступить протягом війни, вона має прийти через поразку, голод і безкраї кривавняви, від котрих немає порятунку.

По всіх країнах революційний пролетаріат повинний повставати, від своїх правительств негайного миру вимагати і свої домогання силою попірати. По-друге, повинно бути міжнародне порозуміння, а щоб свого доказати, робітництво повинно новий Інтернаціонал* заснувати.

* Мова йде про Третій Комуністичний Інтернаціонал, якого ще під час писання брошури не існувало. (Перекладач.)

Коли представники революційного робітництва по всіх країнах зможуть до гурту зібратись та загальний страйк по муніципальних фабриках проголосити та закличуть салдатів з зовнішнім ворогом війну спинити, — тоді справді революція стане довершеним фактом.

Коли ми говоримо про світову революцію, то хоча ми домисляємось усіх країн на світі, однак ми особливо маємо Англію та Німеччину на увазі, бо матеріальні обставини для соціалізму найвище достигли в тих країнах. В інших країнах революція вибухне й переможе, але немає сумніву, що перемога революції в Англії та Німеччині полекшить її перемогу в решті країн світа.

По-третє, треба тут сказати, що ми не пророкуємо тяг революції або її характер, бо цілком можливо, що війна соціалізма з капіталізмом, мілітаризмом та імперіялізмом може тревати роками. А може й те бути, що соціалізм виграє скоро. Сила супротивних клясів велика єсть, а спонука до війни могутня; але про тяг боввища ми нічого не будемо говорити, ми назвемо ті всі змагання просто революцією. Теж і про методи революції нічого не можна наперед сказати.

Карло Маркс передбачав можливість, що революція в Англії буде ненасильча. Хто не хотів би, щоби це сталося можливим повсюду? Хто не хотів би надіятись, що боротьбам і стражданням можна край покласти без проливу одної краплі крови? Але по всіх країнах, включаючи Англію, ворожі кляси озброєні, либонь повсюди і революція неминуче буде гвалтовною*.

Отже, ми говоримо про революцію в загальному зміслі, включаючи лагідні й гвалтовні її методи, домисляючи її довгий і короткий тяг, припускаючи її обяв протягом війни і по війні.

А тепер перейдім до практичних боків революції.

Для кращого провадження війни капіталістична держава мусила перебрати до своїх рук контроль над світовим виробництвом і розподілом, — вугільні копальні, залізницї, сільське господарство, пароплавство, банки, то що.

Вона захопила в свої руки розподіл, постачу збіжжя й сирих матеріалів.

І то було так і в державах нейтральних і в державах войових.

---

* Проте, коли б англійський пролетаріят захотів і повстав, як один, і збунтовано, то було б можна принаймні утвердити революцію без довгої або болючої боротьби.

Здійснено те, що народ признавав неможливим, що реформісти заперечували, — один великий центральний контроль над виробом багатства та його розподілом; контроль у капіталістичній державі був здійснений. От-тут ми його маємо.

Суворя потреба присилувала за три роки війни докониати того, чоґо більше як піввіковий мир не потрапив докониати, а саме, громадський контроль над працею.

Соціалізм спочиває на підвалинах громадського контролю над працею, продукцією й розподілом. Отож тим то підвалини соціалізму покладено. Централізований контроль над світовою продукцією й розподілом єсть та підвалина для соціалізма, котру капіталізм поклав на найвищому щаблі свого розвою.

Робітники тепер мають у своїх руках засоби, щоб установити соціалізм і спорудити нову громаду. Доказом на те є другий яскравий факт. Перед війною по всіх країнах животіло багато дрібних підприємств, з котрих кожде незалежно від другого провадило своє діло, сила великих закладів робила на той штиб.

Але протягом війни величезна кількість їх, чи то з власної волі, чи то з державної принуки позіллялися в трести й обєднання.

Пролетаріят повинний взяти контроль над тими вже централізованими засобами продукції. Він ніколи не повинний припустити, щоби промисловість, торг, хліборобство, транспорт і банки знову повернули до рук буржуазних власників.

Треба оттут згадати, що виріб і розподіл є питання загальної економії і такими вони лишаться й на майбутнє. Та протягом війни їх було взято під контроль держави, — тільки ще зняряддя продукції держава собі у власність не перебрала, і вони ще приватним власникам, капіталістам належали.

Капіталісти орудують державою, мов засобом визиску й пригноблення робітників. Коли ж держава керує продукцією й розподілом, то вона те в інтересах капіталістів робить і тож їм і весь прибуток оддається. Функція держави є в тім, щоби грабувати робітника.

То все мусить змінитись. Світовий пролетаріят, а надто в Англії та Німеччині, має пильнувати, щоби права приватної власности й приватних капіталів, чи-то уміщених в державу, чи-то в особистому посіданню, було нещадно збурено.

Але яким робом того можна діпняти, коли капіталісти є всевладними панами в державі, коли вони в дійсности і єсть самі державою?

Тут не може бути иншого шляху, крім цього: політичну владу захопити та встановити диктатуру пролетаріату.

Ви мусите збурити владу старої держави і спорудити нову державу, владу робітничу.

Що те цілком можливо, це ми згодом з'ясуємо, а зараз ми мусимо насамперед визнати, що потрібний матеріал для того вже готовий.

Обявивши, що матеріальні умовини вже достигли, ми зараз маємо ще показати, що пролетаріат повинний захопити політичну владу, і це на підставах особистих, людських і психологічних непохитно треба зробити.

Протягом війни капіталісти знищили силу своїх виробних машин. Мільони робітників убито, а ще більше того безнадійно покалічено, удови й сироти тепер складають по всіх країнах величезну частину людности.

Ледве який крам продукується. Повсюди недостача сирівців відчувається. Машини стоять бездільно, або без користи марніють. Всю промисловість скеровано на військові цілі. Засоби сполуки й транспорту опинились в стані повного безголовья. Цілі флоти кораблів лежать на дні морському. Поля лежать облогом, або їх погано обробляється і вроджають менше, як попереду. Постача худоби підупадає. Продукування речей першої потреби занепадає. Дійсно, світовий голод повертає до нас своє лице. Мільони дрібних підприємців зруйновано, а дрібне селянство всього порішилося. Держави пообтяжувано непомірними боргами, самий інтерес на котрі подекуди цілу суму довоєнного бюджету складає.

Держави можуть зріктися тих боргів, але те зречення зруйнує капіталістів. Буде спробовано ті борги відплатити, але для того треба обезкровити цілі народи.

Економічна й фінансова криза насуваються разом. Загальні злидні розпросторюються по цілому світу.

Здемобілізовані салдати зіткнуться з безробіттям. Коли немає сирівців, а фабрики війною позбурено, то де ж узяти тої праці?

Економічна війна неминуче прийде слідом за боєвищами військових сил. І в ніякому разі сирівців не буде вистачати для промисловости, а високі ціни мусять бути звичайним явищем.

Ці жахливі умовини даватимуться у знаки не тільки трудящим масам, але також дрібним крамарям і хуторянам доведеться зазнати лихо. А побіч тих умовин ми будемо мати новий імперіялізм, приготування для нових воєн, брудкі примари яких вище описано.

Психологічні та духові умовини сприяють революції не менше ніж матеріальні та дотикові.

Проте де-хто говорить, що загальні злидні, мізерія, брак сирівців, недостаток машин і капіталу не підмогою соціалізму буде, але колодою на його шляху лежатиме.

Такі очевидячки гадають, що соціалізм можна тільки на підвалинах багатства й добробуту спорудити. Це дуже облудний аргумент, бо капіталізм таки з того ж самого безладдя, злиднів і руїни має чинити свою відбудову й закріпляти свої становища. Капітал і праця мають у своїх відбудівних завданнях один і той самий матеріал. Та маючи стільки готових чинників, сприятних революції, спираючись на робітників, думки котрих раз-по-раз привертаються до революції, праця посідає на своєму боці більші можливости. Коли руїна не шкодить капіталізму, то не завадить вона й соціалізму.

Тепер перед нами повстає питання: хто найздатніше спорудить нову громаду? Відповідь на це є та, що пролетаріат може краще й хутчій встановити соціалізм, як буржуазія може поновити капіталістичну систему.

Як можуть капіталісти приступити до виконання свого завдання? Як вони упораються з труднощами? Вони мають збудувати нову господарську систему. То значить, що вони простесенько до старої системи навернуться й будуть громадити нові надвартости. Та капіталізм мусить випродукувати геть більше надвартостів ніж коли-небудь попереду, бо він має урівноважити й поповнити свої попередні непродуктивні страти. А в той же час він мусить велетенські армії піддержувати, мільон безробітних годувати, юрмі понівечених і поранених на війні захисток давати й удів та сиріт від голодної смерти охороняти. Та понад тим усім в додаток він муситиме ще непомірний борг платити і кошти нових приготувань до війни покривати.

Заснування нового господарства, відродження старого, дороблення нових зисків і покриття старих збитків, підмога війною покаліченим, виплати інтересів за державні борги, піддержка нових узброєнь і військових закладів — оце все капіталізм має подоліти. Та ті всі ве-

летруди суть понад сили капіталізму. Чому то так? Бо капітал капіталові допомагає й мусить капітал рятувати. Бо він не зможе взяти від себе самого мільйони потрібні на відбудову і тим чином себе експропріювати. Бо продукується не для всіх, а для небагатьох. Бо ще не встановлено для всіх людей повинности продукувати.

Капіталізм не може позбутись свого капіталу й багатства, щоби допомогти вбогим і робітникам. Він не може свої борги скасувати, або їх не признавати, або інтересів на них не платити. Він не може себе в належній мірі оподаткувати. Він не може військовим приготуванням запобігти, отже не може тим чином і творчі сили увільнити для хосенної праці.

Він безсилий навіть роскоші впинити і працю тим чином до корисних річищів спровадити.

Він не може в цю велику кризу упорати свої продукційні сили і дієвим чином їх у рух пустити, не може тому, що це як раз є він сам, а ніхто инший. Він не може себе збудувати на нових підвалинах, бо це є він сам, а самого себе не можна перебудувати.

З того всього випливає, що капіталізм застряг у багні і не може звідти себе витягти. Те все нам ясно обявляє, що знищення продукційних сил у війні призвело його до кризи, з якої тільки революція і може народитись, і тільки революція може з тої кризи збудувати необхідну продукційну силу.

Всім видно, що імперіялізм підперезав продукційну силу путами, з яких він сам не може здихатись. Тільки революція має силу того доконати.

Капіталізм безперечно буде боротись, щоб вижити. Він буде всіляко намагатись урятувати що можна з воєнних завалищ і тим матеріалом наново капіталістичний будинок будувати.

Реформісти, соціал-патріоти й підбірні (підроблені) марксисты будуть йому в його зусиллях всіляко допомагати.

Стара форма громади не загибає без боротьби.

Яким робом капіталізм буде пробувати урятуватись?

Розуміється, методами прикрими для пролетаріату, споконвічним шляхом, надмірним визиском, пригнобленням і поневоленням пролетаріату, через висмокування з його праці великих, рясних надвишків багатства, надвартости.

А Шейдеман, Легін, Гендерсон, Вандервельд, Томас Турати, Кауцький і люде подібні до них будуть у тій праці капіталістам допомагати.

Капіталізм має тільки один шлях, — шлях іще дужчої експлуатації.

Джерелом нової надвартости може бути тільки вже додоло пригноблений робітник. Його буде спонукувано, та навіть присилувано працювати більше і важче, як коли раніше*). Робітникові непомірно мало платитиметься, салдатам, що зістануться в армії, так саме буде недоплачувано, а незарібні повсюди голодуватимуть. Все буде тяжко оподатковано.

Якими засобами капіталісти накидуватимуть свою волю робітникам? Державою.

Держава присилує робітників, інвалідів, удів і сиріт жити в мізерії і злиднях.

Держава задержить озбройні сили, щоби ними в неволі робітників тримати, — вона одним буде добре платити, а других гостро гнітати.

Вона в інтересах капіталізму буде регулювати продукцію.

Вона задержить військову повинність, вона візьме під свою охорону промисловість, а пролетарів вона пообертає в державних робітників і промислових салдатів. Вона переверне їх у невольників компаній, трестів і синдикатів. Держава стане домом напутливих робіт. В інтересах капіталізму буде запроваджено державний соціалізм, в котрому державний капіталізм буде всемогутній, а робітників буде запроторено до повної неволі**.

Держава стане найжорстокіша експлуататорка, страйки будуть неможливі.

Армія вживатиметься, щоб усе те здійснити.

Армія, що була в 1914 р. мобілізована для боротьби за імперіялізм і капіталізм, замусована домішкою нових аристократичних і буржуазних елементів, зробиться знаряддям, яким робітництво після війни будуть у неволі держати.

Тую армію вживатиметься підчас усякого економічного або політичного страйку, у діло пускатиметься гармати і рушниці, кулемети, літаки і бомби, зроблені робітниками, і те все повертатиметься проти самих таки робітників та на їх приборкання.

* Ось як Тейлерова система та інші спонукливі методи, які росписувано як „добробутні“ системи.

** Під державним соціалізмом ми розуміємо систему громадянства, в котрому держава орудує багатьома закладами капіталістів і охороняє їх законами й приписами супроги робітників.

Одно слово, ватажки капіталізму послугуватимуться державою і армією, щоб урятувати капіталізм і здобути для себе все збільшену надвартість, котру можна видерти тільки жахливою формою гніту.

Але ті всі жахи поженуть у повстання убогі й поневолені кляси, робітників, незарібних, демобілізованих салдатів.

А понеже капіталізм не має інших засобів оборони, крім держави, то проти держави бунти схоплюються, бо вона сама є втілення капіталізма. Боротьба з імперіалізмом розгорнеться в боротьбу з капіталізмом за соціалізм.

Чи зможе пролетаріят доказати того, чого капіталізм не мав снаги вчинити? Чи може він лад з хаосу побудувати, хліб і вигідности мільонам робітників здобути? Чи зможе він разом і людськість врятувати?

Безперечно, він то може.

Він може того доконати, бо сила тих притичин, що вадили капіталізму, пролетаріята не спинятимуть.

Безумовно, збудувати новий лад з безкрайної руїни і пустелі, буде завдання дуже важке. Це те саме, коли перебірають збанкрутоване підприємство. А все ж таки пролетаріят доскочить цього лекше й швидче, ніж буржуазія, бо він не має потреби з капіталізмом торгуватись і з ним розмовляти та йому приподоблятись.

Насамперед, усі багатства й засоби продукції, які будуть на руках, буде вжито для користи всіх.

Він поперед перебере на себе контроль над промисловістю, торгом, транспортом, банками і хліборобством. Це мусить бути все контрольовано, регульовано централізованою владою, — а ґрунт для того вже сам капіталізм далеко підготовив. Велитенську масу робучої праці буде тим збережено, саму працю буде рівномірно розподілено, а таким робом і незарібність буде оминатись.

Кайзери, королі, банкіри, промислові магнати, юнкери, дідичі, — все ті, що чужою працею й чужими добробками своє життя розкошами прикрашали, позникають і праця поплине продукційними стрижнями на користь усім.

Пролетаріят не має потреби провадить економічні війни. Він тямитиме, як упорядити на міжнародню скалю торг, транспорт і обмін — так, як того капіталізм ніколи не зуміє зробити. Працю зорганізується і на міжнародню скалю зцентралізується.

Пролетаріату нема яких інтересів платити, бо він скасує державні позички й борги.

На місці капіталістичної держави, якою користуються самі капіталісти, пролетаріат заснує дійсний соціалізм, на спільне добро всього загалу. Завдяки тому, що продукція й розподіл буде керуватись пролетаріатом, тільки дійсно необхідні товари буде вироблювано, а повинність праці, що буде накладено на всіх працездатних, у наслідку призведе до далеко більшого продукування всіх потрібних речей.

Тим чином пролетаріат установить нову громаду швидче й краще, ніж те могли б зробити капіталісти.

Ми вже не станемо тут рахувати силу інших обставин, які уможливають пролетаріату успішно довершити свого діла.

Одначе ці справи укорінятимуться в життя спокволя: виховання, гармонізування і об'єднування продуктивної праці, користування найвищим технічним знанням в транспорті, промисловості й хліборобстві. Оце найважливіше й найпотрібніше, про що ми мусимо тимчасом згадати.

Ми вже тепер маємо готові матеріальні й фізичні умовини, духові потреби і матеріальні засоби, всі можливості і можності повалення капіталізма.

А найбільшою спонукою і натхненням для пролетарів є притомність того, що знання пророчить робітникам майбутність і що тільки вони самі можуть перебудувати громадянство.

А щоби конфіскувати багатство і засоби продукції, робітники повинні захопити політичну владу.

Та люде скажуть, що Російська Революція де-в-чому невдачі зазнала, що Німеччина її розчавила в багатьох місцях і що їй загрожує з боку Німеччини небезпека повного притлуму. Чи не буде й світову революцію теж придушено?

Відповідь на те єсть така: умовини західно-європейської революції, а надто в Англії та Німеччині, єть зовсім несхожі і не можна їх дорівняти до тих, що існують у Російській Революції.

Насамперед, промислові робітники в Росії складають дуже малий відсоток в порівнянні з цілою людністю. Росія не належить до виробних, фабричних країн, але до країн хліборобських.

Большевики змогли виграти революцію тільки з допомогою убогого селянства. Всілякі труднощі для революціонерів були тим більші, що їх було в той же час атаковано з зовні.

В Англії та Німеччині промислове робітництво має перевагу. Російська Революція служить зразком для Західної Європи. Вона є символ, учитель і попередник, вона показала шлях. Вона накреслила програму, котру пролетаріят Західної Європи мусить прийняти, як свою власну.

По-друге, ми можемо сказати, що революцію на Україні й Фінляндії тільки почасти приголомшено, і це тому тільки, що західно-європейський пролетаріят не повстав на підмогу. Коли б робітники в Західній Європі повстали, то соціалістичні совіти були б і до нині там переможниками.*

Але західне робітництво таки повстане протягом війни, або після неї, і за допомогою російського пролетаріату допевниться повної перемоги. Де-хто може заперечити, що дійсних революціонерів серед західного пролетаріату є замало, а тому й мало надії на перемогу. Знову погляньмо на Росію. Большевики там за часів війни і революції були меншістю. Голодні умови обернули їх у більшість. Однакові причини по різних країнах призводитимуть до однакових наслідків.

Може хто скаже, що, хоча пролетаріят в Західній Європі і складає найчисленнішу клясу за всяку иншу окрему верству, одначе він не перевищує їх, взятих усіх укупі. В Німеччині число промислових робітників рахується 15 мільонів. В Англії число їх пропорційно до всієї людности є далеко більше. До кількості пролетаріїв мійських повинно додати сільсько-господарських робітників, котрі, як то ми далі побачимо, кинуть свою долю до спільної долі з революційним пролетаріатом. Їхні політичні й економічні організації могутні. В Англії вони рахують п'ять мільонів.** В Німеччині організованих робітників буде біля трьох-чотирьох мільонів. В інших країнах подібні ж умови переважають. Повсюди велика частина населення буде діяти з революціонерами і в майбутній боротьбі буде їх підпирати. Як тільки соняшні проміння засіяють, то виставлена на поверхні й освіт-

* В четвертому розділі ми обміркуємо докладніше про ризикницію між російською і західно-європейською революцією.

** Тепер 8 мільонів в Англії і 9 в Німеччині (перек.).

лена потайна потужність революції заворушиться й об'явиться в усій своїй великості.

Боротьба тепер розгортається між великими підприємцями і пролетаріатом. А мета боротьби в та, хто має одержувати надвартість, капіталісти чи робітники? Або капіталіст буде продовжувати висмоктувати її з робітника, послугуючись для того державним соціалізмом, або ж пролетаріат її одбере і спорудить справжній соціалізм.

А як та борня скінчиться — це залежатиме од становища середньої класи, а особливо ж од становища низчої верстви тої класи; в Англії та Німеччині ті верстви суть найчисленніші.

Капіталісти муситимуть на себе податки накладати. Та борги й потреби держави суть такі великі, що для задоволення їх та для піддержки й зросту їхньої сили вони муситимуть гнобити всі інші класи, а разом і середню класу. В додаток до визиску робітничих мас, вони навантажать найтяжчі тягарі на плечі дрібної буржуазії, крамарів та фермерів. Вони понижуватимуть своїм урядовцям і слугам платню. А те все в злучі з голодом, нестачею сирівців, браком праці й високими цінами, пожене дрібну буржуазію на бік робітників.

Та частина надвартости, що припадала дрібній буржуазії, була завжди незначна. Після війни та під імперіалізмом вона буде ще меншою. Оцій верстві, а принаймні її низчій частині, соціалістична суспільність дасть більше за капіталістичну державу. Дійсний соціалізм дасть їм більше, ніж державний соціалізм.

Терпелива, уперта пропаганда на протязі останніх тридцяти років зробила своє діло. Мільйони робітників в Західній Європі тепер уже знають, що значить соціалізм. Вони незабаром зрозуміють, що тепер настав час зважитись. Вони мають до вибору тільки оці можливості: або імперіалістичний капіталізм, або соціалізм. Питання, яке мусить бути розв'язане, стоїть ось так: Хто має бути диктатором світа, — Капітал чи Праця, Імперіалізм чи Соціалізм?

Жахливе безголов'я, в котре імперіалізм кинув світ, уможливило міжнародню єдність робітничу і прилучення до робітничих мас низчої верстви дрібної буржуазії.

Оттак перед нашими очима повстає можливість майже негайного здійснення соціалізма. Чи переможе

робітництво капіталістичний світ? Чи з'єднають вони людськість в одну велику цілість? Чи буде людський рід увільнено раз і назавжди з кайданів капіталізма й імперіялізма? Оце все залежить тільки від самих робітників, — залежить од того, чи вони достаточо відважні, досить організовані й достатньо об'єднані.

Єсть одна велика небезпека, супроти котрої треба бути на варті, — та небезпека єсть роз'єднаність. Проти пролетаріату всі імперіялісти войових переможних груп об'єднуються з імперіялістами розбитих націй, з реформістами й соціал-патріотами цілого світу. Тим буде створений один фронт: по одному боці капіталістичні класи, реформісти й соціал-шовіністи, по другому — революціонери. Але коли пролетаріат якої-будь нації прекладає один імперіялізм другому; коли він дозволить його національним керовникам себе підкупити хабарями, або впійматись на заманки зрадливих робітничих ватажків; коли він прийме од своїх капіталістів державний соціалізм; коли міжнародній пролетаріат лишиться поділений на секції, з котрих одна буде лишати в біді і зраджувати другу; коли одна частина пролетаріату буде лагідно дозволяти імперіялізму громити другу, — тоді успіх революції буде неможливий і ми муситимемо терпіти нову добу капіталізма, імперіялізма й мілітаризма.

Та коли б навіть міжнародня єдність зазнала на перший момент поразки, все ж таки вона мусить бути встановлена, хоч би її треба доконати протягом кількох років. В усякому разі єдність мусить повстати, як результат цієї першої світової війни.

На початку боротьби за соціалізм пролетаріат кожної країни, розуміється, буде битись зі своїми власними національними капіталістами, але з поступом боротьби потрібну інтернаціональну єдність буде встановлено. Буде засновано такий Інтернаціонал, котрий, подібно до професійної спілки або до федерації професійних спілок, об'єднає в собі всіх членів, що заприсягнуть захищати один одного. Так саме як у професійній спілці того, хто працює в годину страйку, або як у федерації професійних спілок ту федерацію, що зрікається застрайкувати для підтримки інших федерацій, вважається за паршивців і страйколомів, так і в новому Інтернаціоналі пролетаріат певної країни, котрий одмовляється взяти свою частку в визвольній боротьбі

людськості, буде розглядатись, як національного страй-
колома.

А зараз ми постараємось накреслити ту програму
котру той Інтернаціонал буде старатися здійснити.

Міжнародня програма революції.

1. Політична влада має перейти до рук проле-
таріята.
2. Пролетарське законодавство.
3. Мінімальний життєвий щабель для всіх робіт-
ників. Всі робітники рівні в правах.
4. Контроль і регулювання пролетаріатом всієї
продукції і розподілу.
5. Праця обовязкова для всіх.
6. Зречення виплати державних боргів.
7. Конфіскація військових зисків.
8. Податки накладаються тільки на капітал і до-
хід; податок на капітал має збільшатись аж доки не буде
його зовсім експропріовано (вивлащено).
9. Конфіскація банків.
10. Конфіскація великих підприємств.
11. Конфіскація землі.
12. Пролетаріат захоплює судівництво до своїх рук.
13. Скасування митів (цдо) і тарифів.
14. Скасування сучасної військової системи й озбро-
ення пролетаріята.*

З'ясування програми.

Перша точка дає пролетаріатові засоби до збурення
старої капіталістичної держави через знищення знаряд-
дів її влади, — бюрократії, поліції та армії.

Друга дає владь, щоби покласти підвалини й збу-
дувати нову суспільність.

Ці засоби й ця владь мусять бути в руках тільки
пролетаріята, бо тож тільки ця кляса здатна здійснити
соціалізм. Але, звичайно, пролетаріат може припустити
інші верстви також взяти участь у тій перебудівній
праці, коли він уважатиме їх вірними справі революції.

Третя точка забезпечує робітникам здоровий ґрунт
для існування через рівномірний розподіл харчу, житла
і т. д. Те саме має бути запевнено дрібним крамарям,

* Цю програму здійснила Російська Революція. — (Г. П.)

убогим хуторянам, покаліченим салдатам, морякам, удовам та сиротам і всім тим, хто не має достаточних засобів прожиття.

Четверта точка разом з пятою, — про працю для всіх, — єсть єдиним засобом, котрим соціалістичну громаду можна відновити з руйновища старого суспільства.

Точка шеста, сема, восьма й девята подає засоби для переведення в життя третьої точки й для зміцнення підвалин нового ладу.

Само собою розуміється, що при оподаткуванні капіталів і доходів буде встановлено такий мінімум, низче котрого ніякого податку не можна накладати.

Десята точка про конфіскацію великих підприємств охоплює залізо, сталеліярні, гамарні, вугільні копальні, закордонний торг, залізниця, пароплавство то що.

Це не суперечить четвертій точці, в котрій підкреслюється контроль і регулювання всієї продукції. Конфіскацію дрібних підприємств не можна виконати одразу, через їхню велику кількість.

Оскільки мова йде про землю, то землю сконфіскується і устанowitzя засади спільного володіння. Але на випадок дрібних чиншевиків цього можна доклати тільки споквільно. Спершу тільки великі сільські господарства повинні перейти до самої громади. Громада ж буде їх обробляти сама, або ж через артільні товариства дрібних фармерів та робітників.

Лінія, що має одділити великі підприємства від дрібних, буде неоднакова в ріжних країнах, краях і підприємствах.

В кождому випадку засоби й методи конфіскації будуть ріжні.

З багатим дідичем і заможним фармером можна упоратись оподаткуванням. Маєтного фармера буде достаточнo добре зачеплено конфіскацією земельних банків. Суспільність, а не поміщик, одержуватиме від фармера аренду за землю.

В усіх цих пропозиціях немає нічого, чоґо не можна здійснити.

З другого боку, коли виконання їх проволікати і не переводити одразу в життя, вони можуть запроторити хліборобський шар у табор контр-революції. Цими ж заходами, та третьою точкою програми дрібних фармерів та фармерських робітників можна завоювати для справи революції, а середнє фармерство (селянство) мож-

на, коли не прихилити до революції, то принаймні зробити його нешкідливим.

Земельна справа є найтяжчою. Вище зазначені засоби при отриманні їх з розвитком продукційних сил подають нам найкращу можливість розв'язання.

Дванадцята точка про передачу пролетаріатові судової влади означає, що вся влада в соціалістичній республіці переходить тільки до робітництва, котре тим робом боронитиме нову громаду від ворожих нападів.

Точка про скасування митів і тарифів має своїм завданням усунути найбільшу причину ворожнечі поміж народами і найсерйознішу заваду при інтернаціональному регулюванню продукції й розподілу.

Останнє домагання укоронує цілу програму. Воно скидає буржуазний мілітаризм і кладе край капіталістичним війнам. Друга частина його, де говориться про озброєння пролетаріату, віддає в руки робітників засоби, котрими вони зможуть революцію боронити від зовнішніх і внутрішніх ворогів і встановити диктатуру пролетаріату.

Конче потрібно, щоби революційна міжнародня соціал-демократія мала свою програму готовою яко мога найскорше, — навіть зараз! Коли ж революція не станеться в найголовніщих країнах у той же самий час і з тією ж самою метою, коли вона прибере характеру низки неорганізованих бунтів, тогді неминучим наслідком революції буде невдача і саму революцію буде в крові розчавлено.

Приклад російських большевиків нам яскраво проявляє ту перевагу, котру нам подає точно накреслена, добре зазначена, заздалегідь виготовлена й оголошена програма. Він наочно нам також показує, що стається, коли нарід інших націй не повстає в той же самий час і з тією ж програмою.

Програма мусить бути революційною, але мусить включати тільки ті домагання, котрі революція спроможеться сповнити. Вона повинна бути такою простою, щоби кожний робітник міг зрозуміти, до чого та революція простує. Вона повинна бути такої природи, щоби усі соціалісти могли її підписати. Тому вона не повинна включати які-небудь законодавчі докладности, які могли б спричинити сутички поміж ріжних держав з ріжними властивостями розвитку.

Нарешті, дуже важне, щоби вона обєднала всіх справжніх революціонерів. Вона повинна поставити перепони тим, хто не готовий боротись за революцію.

Вгорі накреслена програма має те все забезпечити.

Та нам треба тут зробити ще одну заввагу, котра має найбільшу вагу для робітників. Вони повинні добре з'ятимити, що після війни ніякий страйк не може їм виграти всього, — навіть загальний страйк; повсюду ж бо попит за працею позменшиться, капіталів бракуватиме, сирівців і машин не ставатиме.

У ту ж хвилину, як робітників буде обеззброєно, правущі кляси поквапляться їх попутати, а голос їх приглушити.

А те все разом узятє зі стражданнями, що повстануть в наслідок безробіття і голода, може допекти народ до революції. На такий випадок пануючі кляси матимуть на поготові озброєні війська, на вербовані зпоміж контрреволюційних шарів людности і тим робом силуватимуться вони пролетаріят до покори приборкати.

Як що ж, з другого боку, пролетарські маси, випередивши демобілізацію, проголосять оті всі поради та однакову загальну програму, то правуща каста, перелякавшись сили робітників та тих верств, що йтимуть за ними, — сама легше уступиться й пролетарські домогання буде допевнено без великого проливу крови.

Отож тому ми й уважаємо за необхідне негайне виготовлення готової програми. Попередній нарис ми отгуг подаємо тільки, як приклад. Було б дуже бажано, коли б революціонери всіх країн негайно заходились біля роботи.

Потреба й можливість революції в Західній Европі, — а це є передумова світової революції, — для всіх очевидна. Бо тож саме отуг пролетаріят має найсильніщі свої організації та посідає найбільшу кількість. Тож саме тут громадянство достигло до соціалізму, тут же й соціалізм проростає свої найглибші парости державного соціалізму в коріння. А той шлях до нової нарешті вже видної суспільности простеляється через революційну програму.

Чи пролетаріят має в собі фізичну й моральну силу повалити по всіх країнах капіталізм й подоліти імперіалізм?

Він набуде тієї сили, коли обєднається.

А щоб робітники могли скористатись прикладом російського пролетаріяту в його змаганнях до єдности й побіди, ми в найблизчому розділі обговоримо саму Російську Революцію.

Розділ Четвертий.

Російська Революція.

Російська Революція для американських і європейських робітників є блискучим, яскравим прикладом, котрий мов живий стоїть перед їхніми очима. Той приклад є сам результатом розвитку імперіялізма, на тому прикладі робітники Західньої Європи можуть почерпнути науки, як повинно діяти, щоб єдності доробитись і перемоги допевнитись.

Ми розглянемо Російську Революцію, і появимо пролетаріатові, щоб він побачив, як далеко може йти він за її прикладом і де муситиме він піти своїм шляхом*).

Російський промисловий пролетаріат дуже нечисленний в порівнянню з усім населенням імперії.

Велика маса російського населення складається з селян, між котрими є багацько дрібних фермерів та парубків. Убоге селянство творить більшість селянського населення.

Старий царат спирався на великих поміщиків, що складали в Росії велике організоване тіло, а також на капіталістів великої промисловости, котра все ж таки, коли уважати на просторонь імперії, була хисткою підпорою. Обявилося, що царат не мав снаги видержати тягарь великої війни. Коли виявилось з яскравою очевидністю, що промисловости й транспорт не спромоглись упоратися з накладеним на них завданням, та коли з'явився голод, тоді його було завалено спільними зусиллями визчої та низчої буржуазії, середнього та бідного селянства і пролетаріята. Оці ж верстви потому, спорудивши собі буржуазну Російську Республіку, спробували були й надалі по старому війну провадити.

Селянська партія, — соціялісти-революціонери, — реформісти й соціял-патріоти, — меншевики, — всі працювали разом плече о плече.

*) Російська Революція є першою, де на чолі станули марксисты і яка одбувається згідно Марксовій теорії. Вчення анархістів, синдикалістів, реформістів і ніби-марксистів, як Каутський, обявилися у цій революції цілком зайвими.

Невелика партія дійсних революціонерів (большевиків) змагалась з ними. На чолі її стояла людина, котра завжди непохитно обстоювала революцію, — і то соціалістичну революцію супроти будь яких хвилевих уступок. Отим-то він і об'явився найздібнішим політиком, подібно до якого світовий пролетаріят після Маркса ще не по-являв. Та людина є Ленін.

Як російський пролетаріят є авангардом світового пролетаріату, так Ленін є провідником того авангарду.

Тільки майбутні покоління, котрі будуть вільні від пристрастей і забобонів, та які знатимуть усі його діла і слова, будуть здатні порівняти його з сучасниками та його правдиво оцінувати. Але я переконаний, що він переріс геть вище за всіх інших провідників пролетаріату і що тільки його одного можна заслужно поставити поруч із Карлом Марксом. Коли Маркс перегнав його в теоретичнім знанню і діалектичній проникливості, то Ленін своїми ділами понад ним височіє.

Його тактика перед, протягом і після революції стоїть вище понад усе, що пролетаріят коли-небудь до-казав у царині політики.

І ми прихильємось до нього, як ми колись прихили-лись до Карла Маркса. Розум як і душа тої людини викликає в нас прихилля. Його простота, його щирість, його одвага і правдивість самого його єства, — от що є причиною нашого прихилля. Він провідник Російської Революції. Нехай буде він і провідником Світової Революції!

Большевики сказали, що робітники Росії не повинні побиватись за буржуазною революцією вкупі з буржу-азією, земельними власниками та заможними селянами, але вони повинні розпочати свою пролетарську револю-цію з допомогою бідного селянства.

Вони накреслили програму соціальної революції, котрої головними точками були: вся влада робітникам, земля селянству й заключення миру.

Капіталісти, землевласники, багатирі селяне і ре-формісти провадили війну, доки Росія знову була не опи-нилась на краю провалля. Жадне домагання робітників і вбогого селянства не було вдоволено.

Оттоді незможне селянство та цілий пролетаріят одцуралися реформістів і соціал-патріотів і обедналися під корогвами большевиків. Большевики зуміли прави-тельство скинути й політичну владу захопити. А ту вла-ду вони вжили, щоб покласти підвалину соціалізму.

Те саме й робітники Західньої Європи та Америки мають зробити.

Вони повинні або ж негайно повалити своє капіталістичне правительство, — байдуже яке, монархічне чи демократичне, або ж по першу вони муситимуть упорати буржуазне правительство, а після прикінчити й правительство, складане з буржуазії та соціал-патріотів разом.

Російські революціонери, робітники й дрібне селянство захопили політичну владу. А взяли вони ту владу тільки для своєї власної мети.

Вони право обірати й право бути обраним надали тільки робітникам та вбогому селянству.

Вони поділили Росію на губернії, по котрих робітничі ради обірають губерніяльні робітничі ради. А ці губерніяльні робітничі ради обірають делегатів до центрального загального конгресу рад, котрий обірав вже центральний виконавчий комітет.

Всіх членів місцевих, губерніяльних та центральних рад, а так само всіх урядовців та комісарів обірається тільки на короткий час і кожду годину їх може бути покликано подати звіт за свої вчинки*).

Завдяки тому, що взагалі всі урядовці мають малу платню, та що всі ради мають часто й регулярно збиратись, тим робом буде утворено рухливу громадську організацію, яко перше соціалістичне правительство в світі.

Проміння нового світу сіяють від тих рад.

Робітнича кляса світу знайшла в цих робітничих радах свою організацію і централізацію, свою форму й вислів самого себе, і появила то цілому світові для революції й для соціалістичної громади.

Те, що колись Маркс пророкував, що робітнича кляса не тільки перебере державну машинерію капіталістичної держави, але що вона знайде навіть для того свої власні форми, — це справді прийшло до здійснення. Оттут ми нині маємо організацію і централізацію, форми й вияви пролетарської революції й підвалини соціалістичної громади.

Російська Революція тими установами появила приклад робітникам цілого світу.

Маючи той приклад перед очима, світовий пролетаріят може тепер вчинити революцію.

*) Це в для того, щоб запобігти появи нові бюрократії, або щоб не повстала понад робітниками нова залежна влада.

Світовий пролетаріят мусить спорудити робітничі ради, місцеві повітові ради, губерніяльні чи краєві, і загально-державні та національні. То буде знаряддям революції і новою формою суспільности. Тільки ті ради й повинні посідати владу.

Отже, Робітничі Ради держав та народів мають заступити буржуазні правительства: оце ж і єсть форма революції й нової громади, котру робітництво мусить повсюди створити.

Російські революціонери оддали владу тільки робітникам та вбогим селянам, котрі йдуть у парі з робітництвом.

Вони дали землю вбогому селянству.

Вони вчинили мир, тимчасом коли капіталізм і буржуї людськість вигубляли і землю руйнували.

Вони позабірали всі великі промисловости, банки й засоби продукції.

Вони зріклися виплати національних боргів.

Вони конфіскували всю власність.

Вони запровадили примусову працю.

Отож нині у-перше, як запанував на землі капіталізм, виробники капіталу поробились власниками. Робітнича кляса стала сама посідати свої виробы й засоби продукції. Весь капітал перейшов до рук тих, що його продукували, та були його законними власниками. Капітал покинув руки тих, що його колись експропріювали, та перейшов до рук дійсного власника, — до народу, котрий створив його.

Російські революціонери впровадили єдину форму виховання, з єдиною школою, з вільним для всіх навчанням.

Вони для всіх відкрили двері всіх вищих виховавчих установ.

Вони впровадили робітничий контроль по фабриках і майстернях.

Вони підрядили всі промисловости контролю робітничої суспільности.

Вони почали використовувати великі промисловости на взір мійських промисловостей.

Вони пустили артелі бідних селян використовувати великі окономії.

Вони зробили початок планового виміну, планового транспорту й планової продукції.

Вони почали обертати цілий громадський розвій продукції в одну велику систематичну одиницю. Таке саме вони доконали і в розподілі.

Через цілу Росію закладається комуністичні промисловости.

Усі банкові установи перейшли під власть совітів.

Значна частина промислових та транспортних підприємств знаходиться в посіданню соціалістичної суспільности й під її контролем.

Частина сільсько-господарських підприємств працює на соціалістичну суспільність. Там працюють ті селяне комуністи й соціалісти, котрим ту землю було приділено.

Зроблено початок соціалістичного виміну й соціалістичного торгу. Коротко, засновано соціалістичну громаду.

Чи ж може те бути, що англійські й німецькі робітники не спроможуться доказати того, що російські робітники могли доказати і вже доказали?

В Німеччині й Англії робітництво може зробити це далеко краще.

Вони зможуть з більшою здатністю й спритністю перебрати банки, засоби продукції й розподілу.

Вони краще придатні спорудити соціалістичну громаду. А вже за ними слідом піде решта пролетаріату всеї Європи та Північної Америки, а далі й цілого світу. Тут бо великі промисловости є численніші й могутніші. Понадтим, вони мають іще й організації, які дадуть їм змогу перебрати засоби життя.

Вони мають силу і досвід.

Вони мають розумову силу.

Вони мають сітку спілок по всіх галузях промисловости, і то по всій країні.

Робітничі спілки в Росії радіють, що соціалізм наступив, що соціалістична праця виперає капіталізм, що виробництво на капіталістів і хазяїв поволі заступається виробництвом на суспільність і на всіх виробників.

Сила інтелігентів, котрі спочатку вкупі з маєтними класами взяли були за саботаж, нині заходилися у великому числі біля соціалістичної праці.

Соціалістичні умови праці розповсюднуються. Розуміється, їх поширення зустрічає не мало перепон, а проте, вони розвиваються.

Отож при тих обставинах і скрізь ті умовини соціалістичний дух сам себе проявляє, і тим чином комуністична природа нової влади себе виявляє. Через соціалістичну працю й комуністичні почування зароджуються: комуністичні радощі, комуністичні бажання, комуністичне щастя й комуністичне серце.

Вже немає сумніву, що скоро з цієї бруньки, з того першого початку комунізму розцвіте пишним квітом нове духове життя, нова й вища умілість.

Всупереч усім сподіванням з крові російських робітників уродилась соціалістична громада, яка стоїть перед нами, мов прекрасна квітка.

Завдяки боротьбі російських робітників і вбогого селянства перед цілим пролетаріатом і перед усім визискованим людом зза обрїю запалахкотів світанок нової доби.

Большевики піднесли високо догори той смолоскіп, що освітлює цілу природу й усю людськість. Вони наперед подали пролетаріатові своїми вчинками і методами малюнок того, що для досягнення мети повинно прийняти й ревно піддержати.

Несподіване сталося. В незмірних багатствах природи й суспільности лежало щось таке, про існування чого ніхто й гадки не мав. Ні Англія, ні Німеччина не зробили першого кроку соціалізму. Та честь належить Росії. Через знаменитий вплив обставин і умовин наспіла слухна година для встановлення комунізму. Оттак він нині там і з'явився.

Комуністична громада скоро пошириться по цілій Росії. В руках робітників вона скоро має набути завершености. Коли ж ні, то соціалізм буде можливий тільки на міжнародню скалю.

Большевики це розуміють, а тому вони розрушили все, що було в їхніх силах, щоб направити пролетаріат усіх країн на шлях соціалізму. Вони тямлють, що їхня власна революція підпадає великим небезпекам поразки, --- революція бо в Європі й Америці бариться. Ріжні економічні й політичні умовини в тих частинах світу гальмують прихід світової революції

Одначе це не заважує большевикам свою славу працю виконувати. Вони тямлють, що перемога революції в Росії, мов зоря-провідниця буде впливати на пролетаріат світу. Вони розуміють, що треба подати приклад для пролетаріату інших країн. Вони непохитно поставили твердо триматись соціалізму всупереч всякому

спротиву. Робітники світа муситимуть признати, що соціалізм як раз виник із тієї самої війни, котра була очевидно його зруйнувала.

Коли Німеччина вчинила мир з большевиками, то це був мир тільки для зовнішнього ока. В дійсности тим заміряно його тільки знищити. Точнісько так, як того большевики сподівались, Німеччина проникла на Україну, шпихлір Росії, де вже тимчасом совітська влада була запанувала. Вона захопила Польщу, Литву, Латвію, Естонію, Фінляндію і Кавказ і зробила приготування загарбати інші частини Росії.

Большевики скорилися цьому, щоб урятувати соціалістичну громаду. Вони знали, що тільки тим робом зможуть вони перебувати в дотику і в звязку з німецьким та англо-американським пролетаріатом. Вони пожертвували частиною своєї країни для того, щоб продовжити боротьбу з імперіалізмом і піддержати солідарність з робітниками інших країн, і тим появили перший приклад міжнародньої єдності робітництва.

Історія ще ні разу не подала нам прикладу чогось більшого або величнішого за цей вчинок, — бо ж великий він всть у своїй мудрости і величніший у своїм значінню, як для робітництва, так і для цілої людськості.

Прихід соціалізму проголошено вістуном, гідним свого імени.

Та хоча встановлення соціалізму в переважно хліборобській країні наче й суперечить ортодоксальному соціалістичному знанню, проте немає причин гадати, що успіх революції є неможливий, або що соціалістичну громаду не можна спорудити. Аби тільки інші держави не втручались. Ортодоксальний погляд говорить, що соціалізм можна здійснити тільки в високо-розвиненій промисловій країні. Але наука не потрапляє збагнути всі можливості розвитку природи й суспільности. Завжди щось нове з'являється на світ денний. В Росії були виключні кляси й клясові умови. Там був досить численний і дуже революційний пролетаріят, значна частина котрого, подібно до селянства, жила у великих злиднях. Ті кляси були дужчі за всі інші. Кляса бюрократів та дідичів переводилася, а попри неї була квола капіталістична кляса. Чому ж бо перші обидві кляси не могли разом соціалістичну громаду встановити? Чому ж бо спокволя не могли б вони банки, торг і промисловости соціалізу-

вати? Вони мають владу, вони озброєні. Хто може при тих умовах їм перепоною стати?

Безперечно, вони зустрінуть великий спротив з боку маєтних клас, — заможного селянства, шляхти, капіталістів і частини дрібного міщанства, — та навіть з боку самих убогих селян, які ще досі чепляються за індивідуальні думки й поняття.

Але ці труднощі не є непоборними.

Треба тільки терпіння й часу. І спробу буде в усякому разі зроблено. А щоб дати їм сприятливу нагоду для успіху, треба, щоби на них не напала ніяка зовнішня сила, хліба од них не заграбувала, не зміцняла контр-революцію та ні в чому їй не допомагала.

Робітники світу! Не було, немає й не буде спромоги піддержати соціалізм у тій країні, на котру інші держави свої наскоки чинять. Соціалізм мусить запанувати в усіх країнах, або принаймні в кількох передових країнах у той же самий час.

Оце наука, котру нам подає Російська Революція.

А тепер велика драма розгортається далі. Німеччина шматує тіло Росії і, одрізавши Україну, викликала голод і недостачу споживи. Ціни підносяться вгору. Паскарство їстивними речами набуває велетенського розміру. Де-котрі селяне кидають робітництво на призволяще, бо вони не вдоволені тими твердими цінами на продукти, що їх громада встановила. Голод і нестача спиняє реформаційну працю, — а надто поділ землі та соціалізацію хліборобства. Соціалісти-революціонери та де-які селяне відцуралися большевиків і намагаються втягнути Росію в нову війну з Німеччиною*, що так спричинилась до тих злиднів, — і тим робом ледве не повалили й саму революцію. В той самий час Англія, Франція, Японія і Злучені Держави силуються й собі проломитись в Росію і собі намагаються позагарбати великі смуги земель на Мурмані та в Сибіру. Вони постачають контр-революціонерам зброю та гроші і всіляко, як можуть, їм допомагають. З усіх боків вороги запеклі свої голови підносять, та не мають вони надії на перемогу інакше, як тільки за чужоземною допомогою.

Заатакований з усіх боків улюбленцями капіталізма, зародок соціалістичного братерства змагається за існування, силується розвиватись, або принаймні дожити

* Це було в літку 1918 року. (Г. П.)

й діждатись до європейської революції. Але, як угорі ми згадали, американська й світова революція не приходять на допомогу, а російська революція тимчасом сама стоїть у вирі великої небезпеки. Світова революція повстане, та тільки згодом, бо різні економічні, історичні й політичні умовини загальмували її наступ по інших частинах світа.

А тепер ми вкажемо, що то за осібні умовини і появимо перед очі пролетаріята, чому світова революція має наступити аж по російській революції.

Перша велика різниця між російською і західньо європейською революцією єсть ось яка. Російські революціонери могли провадити революцію тільки за допомогою селянства. Селянство само було революційне. Без його підмоги робітники могли б дуже мало зробити, хай би там хоч як вони були шалено одважні. В Росії сила було великих маєтків. Вони належали царській родині, державі, шляхті та церкві. Ті окономії можна було поділити. Селяне хотіли землі, революційне робітництво тільки того й хотіло, що ту землю їм приділити. Оттому селяне свої сили й злучили з робітничою силою.

Оттут і лежить велика різниця між Росією й Західною Європою. На Заході, навіть в Англії та Німеччині, не так воно багато є безземельних хуторян та селян, а також немає тут і дуже великих маєтків, за винятком хіба кількох країн та округ. Навпаки, в багатьох європейських країнах, ось як у Німеччині, Франції, Скандинавії, Голандії та Бельгії, — середнє селянство та дрібне землеволідіння стало загальним порядком. Робітництво в Західній Європі мусить вчинити революцію без участі селянства, або принаймні з меншою участю, як у Росії. Там пролетаріят мав дужу піддержку, тут же він стоїть самітний. Оце є перша причина, чому тут революція станеться пізніше.

Друга причина є така. Правительство й бюрократія були кволі. В Європі, а надто в Англії й Німеччині, вони суть дуже міцні. Організація капіталізму в Росії була також дуже несправною. Тут же, та знову особливо в Англії й Німеччині, капіталізм чудово організований. В Росії супротивники революціонерів кволі, а в Західній Європі вони дужі. В Росії пролетаріят мав за собою велику, міцну допомогуву силу селянства, і кволу організацію капіталізму проти себе. На Заході пролетаріят стоїть сам супроти могутнього капіталізму.

Робітництво в Західній Європі численніше в порівнянні з рештою населення, — воно є численніше, як у Росії, але менше загального числа робітників і селян укупі.

На Заході робітництво мав непохитну підвалину, на котрій можна будувати соціалізм. Насамперед, банкова система, головні галузи промисловости, транспорт і обмін були вже перед війною доспілі для соціалізації. По-друге, імперіялізм протягом війни централізував продукцію й розподіл. Та організація з технічного боку є надзвичайно могутньою і пролетаріят може взяти її за підвалину, на якій соціалізм буде споруджено. В Росії ті організації або зовсім не існують, або перебувають у дуже незавершеному стані.

В Росії суспільність іще не була готова перед війною для соціалізму, а за часу війни її організація зазнала дуже великої виснаги. В Західній Європі суспільність уже достигла для соціалізму перед війною, а протягом війни її організація і централізація досягли ще більшої сили.

В Росії нечисленний пролетаріят, разом з допомогою великої маси революційного селянства, стоїть перед завданням споруди нової громади з обмеженими економічними засобами в їх розпорядженню. Пролетаріят Західньої Європи стоїть сам перед своїм завданням, але він є могутній і добре зорганізований і посідає економічні джерела.

Російський пролетаріят, малий кількістю, але дужий піддержкою селянства, змагався крихкою зброєю зі своїми крихкими супротивниками. Робітництво Західньої Європи, велике числом, та самітне в борні, змагатиметься дужими засобами проти своїх дужих супротивників. Організація західнього робітництва підчас війни дуже похитнулась через мобілізацію його членів до армії. В той самий час організації капіталу, а надто правительств, за той же період надзвичайно зміцніли. Через ті всі причини революція в Західній Європі прийде пізніше й буде мати більше труднощів, ніж у Росії. Вона буде цілком різнитись од Російської Революції.

Селяне на Заході, в протилежність Росії, нереволуційні. Оце можна сказати як про велику більшість малого селянства, так і про дрібних крамарів.

Хоча ці дві верстви самі по собі нереволуційні, але вони напевно обєднаються з пролетаріятотом, бо імперіялізм їх дуже гнітив, а війна їм таки добре дошкулила. Дрібні капіталісти вже віддавна вагались поміж буржу-

азними й соціалістичними партіями. Аж до теперішнього менту більша кількість зпоміж них приставала до буржуазних партій. Але через посліди війни їх можна прихилити до соціалізму, коли триматись правдивої політики. Тоді пролетаріят матиме більшість.

Війна так дуже натиснула на ці кляси, що, давши їм утямити неможливість іншого виходу крім капіталізму й соціалізму, тим робом можна було б їх спонукнути обрати соціалізм. Коли їм буде поставлено на вибір, чи бути їм під визиском капіталістичного імперіялізму з його високими цінами, податками й війнами, чи врятуватись через соціалізм, то вони, розуміється, попруть за соціалізм.

Хай пролетаріят скаже всім трудящим клясам: Імперіялізм і війна руйнують вас. Ми забезпечимо вам існування, не вважаючи на те, чи має хто працю чи ні. Нам бо не бракуватиме найпотребніших речей.

Хай він скаже дрібній буржуазії, низчим дрібним урядовцям і писарчукам: Імперіялізм вас розчавлює своїми війнами, податками, низькою платнею, голодом і злиднями. Соціалізм, що забірає всі великі підприємства і всі багатства і їх укладає до рук суспільности, що всю продукцію і весь розподіл краму по цілому світу централізує,—оцей соціалізм пропонує вам спершу низькі податки, які згодом він зовсім усі скасує. Соціалізм забезпечує вам постійну працю й поважне становище. Він дасть вам разом з рештою громадян мир, щастя й вигідности.

Хай пролетаріят скаже дрібним крамарям: Лишайтеся на своїх місцях. Ви матимете краму на продаж. Всі великі магазини ми маємо в своїх руках. Ми поставитимемо вам краму й сирівців. Спокволя ваші підприємства зробляться частиною нашої системи, і ви, нарешті, нарівні з іншими громадянами будете працювати у виробництві краму та його розподілі в суспільности.

Хай робітництво скаже до дрібного селянства та частини заможніх хуторян: Імперіялізм і капіталізм вигублює вас війною, податками й арендою. Вони одбірають вам ваших синів. Вони забірають у вас вашу худобу. Вони робитимуть це також і після війни. Соціалістична громада, навпаки, дозволить вам тихомирно провадити вашу працю. Вона коли не цілком, то частинно увільнить вас од податків. Вона визволить вас од ваших дідичів і багатьома іншими шляхами зменшить ваші тягарі. Що ж до великих окономій, то вона відасть їх вам, щоб на ко-

муністичних підвалинах і на користь цілої суспільності їх розробляти. А як тільки розвиток продукційних сил те уможливить, вона поверне всі ваші підприємства на кооперативні установи, в котрих усі робітники однаково будуть великі й могутні у великій і вільній робітничій громаді.

Хай, нарешті, пролетаріят скаже всім цим клясам: Ми можемо те все зробити, коли ви нам допоможете. В тому випадку ми будемо мати в наших руках цілий контроль над усіма великими промисловостями, виробом багатств і розподілом. Ми матимемо весь капітал і всі багатства громади в нашому розпорядженню.

Не може бути сумніву, що всі пригноблені імперіалізмом кляси приймуть цю пропозицію. Той тиск, який що-раз то дужче тисне ті кляси, примусить їх ухикуватись поруч з пролетаріятотом. В Англії, коли це уладити як слід, це легко можна dokonати.

Тут видко знову велику різницю між Росією й Західною Європою. В тій країні пролетаріят не може подати ту пропозицію, бо Росія вбога на продукційні сили та капітал. В Західній Європі ж скупчено величезні маси капіталу та велетенські продукційні сили, які посідають свої завершені організації. При тих умовах імперіалістичний капіталізм з усіма його неминучими результатами, смертю й руїною, можно легко замінити на соціалізм, а тим самим і на вигідність, рівність і мир. Інтелігентних членів „низчих“ клясів, котрі не мають безпосередніх інтересів у капіталізмі, буде перетягнуто на бік революціонерів.

Тут ми гаразд можемо взяти приклад з большевицької революції. Як вони здобули підмогу від селян? Вони проголосили програму, яка вимагала: „Вся влада робітникам“, „вся земля селянам“, „мир трудящому народу“.

Ніяка инша партія не мала подібної програми. Соціалісти-революціонери (в їхній першій фазі) та меншевики своїм союзом з поміщиками та капіталістами зрадили селянству й робітництву.

Коли західній пролетаріят учинить якусь угоду з капіталістами або звяжеться з ними яким-будь шляхом, то він не дістане піддержки ні з боку дрібних крамарів, ні з боку державних урядовців, ані писарчуків. Ці люде мають досить тямую, щоби зрозуміти, що в тому

випадку пролетаріят був би занадто кволий і не зміг би визволити їх з ярма імперіялізму.

Середнього шляху немає. Трудівники повинні зроби́ти так саме, як вони зробили в Росії, — вони мусять домагатись собі всієї влади, конфіскувати всі багатства і всі промисловости, зосередити всю продукцію й розподі́л у своїх руках. Одне слово, вони мусять соціалізм установити.

Російська Революція подав ще одну науку. Большевики виграли не тільки через допомогу селян, але вони свої перемоги доконали ще й завдяки незбитій єдності всієї робітничої кляси. Коли б вони тієї єдності були не мали, то не змогли б вони також до союзу з собою інші кляси нахилити.

Робітничій клясі Західної Європи загрожує велика небезпека, що протягом останніх двадцять-пять років так наочно зросла. Вона походить від соціал-патріотів і реформістів. Точнісько так саме, як вони задержали пролетаріят од революції і натомісць з буржуазією союз учинили, а робітників у війну запроторили, таки тим же робом намагатимуться вони за допомогою буржуазії і світовий пролетаріят в державний соціалізм запровадити.

Щоб обминути небезпеку банкруцтва, яке може що хвилі повстати через руїну виробу й державні борги, капіталісти несамохіть підуть на націоналізацію багатьох підприємств, або принаймні їх піддадуть під державний контроль. Отож тоді вони саме й право страйку геть скасують, платню позменшать, робочі години позбільшать і швидкість в роботі будуть підносити до найвищої точки, до виснаги.

Коротко скажім, робітників буде запроторено в державну неволю.

Програма німецьких, англійських та французьких реформістів зовсім ясно показує, що вони будуть допомогати капіталістам виконувати те завдання. Вони подадуть їм ту допомогу при тій умові, що одна частина робітників, організованих у великі фахові спілки, діставатиме перевагу над іншими робітниками і одержуватиме вищу платню, ліпші умови праці тощо. Тою ціною капіталісти охоче куплять соціал-патріотів та частину пролетаріяту.

Та в Англії небезпека загрожує з боку Робітничої Партії і фахових спілок, в Німеччині — з боку більшости й незалежників, фахових спілок та соціалдемо-

кратів, у Франції з боку більшості партії центра та робітників сандикатів і в Америці з боку фахових спілок. Повсюди з'являється небезпека.

Коли ця змова вдасться, буде посяно розбрат між робітництвом. Де-котрі перейдуть на бік імперіялізму, інші обстануть за революцію. І тоді революцію буде програно, бо робітнича кляса буде безсилою. Вона буде кволю з самого початку, і тоді годі уповати на піддержку інших верств населення, крамарів та дрібних фермерів. Вона буде вся в повній власті імперіялізма.

Тільки тоді робітництво здобуде перемогу, коли воно непохитно обєднається і жадна його частина не погодиться на державний соціалізм.

Ми знову проказуємо, що повна єдність пролетаріату єсть друга наука, яку нам подав Російська Революція.

Понад тим, ми маємо ще один приклад, котрий подають Росіяне західно-європейському пролетаріатові. Коли російських робітників уже де-в-чим переможено, то тільки тому, що німецький, англійський та американський пролетаріат одночасно не зробив таку ж революцію.

Російська Революція живе в постійній небезпеці поразки. Коли б її було врешті переможено, то ми знаємо, через що саме це могло б статися.

Атакований з усіх боків усіма капіталістичними державами й цілим світом, російський пролетаріат буде одначе міцно до останнього менту революцію боронити, і вміраючи, він дасть ще один іще більший приклад світовому пролетаріатові.

Міцно держати прапор революції, за неї терпіти і задля неї умерти, — це, дійсно, є щирий інтернаціоналізм. Ця солідарність робітників Росії з робітництвом світа, — це останній і найбільший приклад, котрий Російська Революція подає в науку світовому пролетаріатові.

В самому вирі кривавої капіталістичної оргії пролетаріат свою єдність появляє. Саме посеред війни зародилась клітина нової людськості.

Російська Революція появила пречудовий приклад Західній Європі й Америці, — своїми постановами, своєю завбачністю й одвагою, формами своєї організації, совітами своїми і ділами, що важать більше понад усе, поваленням царату й капіталізму, конфіскацією капіталів,

початком організування соціалізму, своїм союзом убогого селянства з рештою робітництва — отим усім вона світові нові шляхи показала.

Немає сумніву, що, маючи такий блискучий приклад перед очима, світове робітництво одразу почне єднатись.

Отож тоді поважно розгориться боротьба за установлення соціалізма по цілому світу.

Розділ Пятий.

Висновки.

I.

Світова Революція необхідна.

Імперіялізм усіх держав є однаково ворожий робітникам.

Тому світове робітництво повинно об'єднатись і збурити світовий імперіялізм.

Та не зруйнувавши капіталізму, не можна повалити й імперіялізму.

Оттому то, щоб спорудити соціалізм і збурити капіталізм, революція і є тепер необхідна.

II.

Капіталізм не має виходу з імперіялізму.

Пролетаріатові немає жодного порятунку при імперіялізмі.

Імперіялістичний капіталізм поділив усі нації світа на дві групи і тим робом бється за панування над світом.

Три могутні держави, — Німеччина, Англія та Америка, — стоять на чолі тих двох груп.

Жодна з тих трьох держав, ані союзні їм країни не мають найменшої надії на тихомирне розв'язання цієї боротьби, бо кожда з тих світових держав хоче лише для себе мати світову владу, або для тої групи, до якої вона сама належить.

Крім війни немає засобів, щоб розв'язати ту суперечку.

Буржуазія, реформісти та соціал-патріоти шукають шляхів полагодити справу, але їхні розв'язання не мають ніякої дійсної вартости і тільки збивають робітників з пантелику та держать їх у неволі. Примусова Примиренча Палата, Ліга Націй, право самовизначення для малих народів, демократія — ніщо з того всього, ані яка инша нікчемна пропозиція, висунута цими групами, не може врятувати капіталізм із тих суперечностей, в які він

попав. Не може капіталізм уникнути нагромадження маси надвартостів, ані заборчих бажаннів, котрі суть наслідками того нагромадження капіталу, ані неминучих завоювань чужоземних ринків, ані воєн, які мусять виникати, ані самозагуби, що впливає з тих боввищ, — від цього всього капіталізм втікти не зможе.

Пролетаріят не матиме снаги видержати напругу цієї боротьби. Робітники муситимуть збунтуватись, щоб уникнути різанини й гніту.

Та вони тоді тільки зможуть урятуватись, як зруйнують капіталізм.

Пролетарський бунт, отже, буде неминучою революцією проти світового капіталізму, то буде соціалістична революція світового пролетаріату, то буде Світова Революція.

III.

Ця революція можлива й імовірна.

Це витікає ось із таких причин:

Капіталізм достиг для соціалізму.

Війна поклала підвалини для соціалізму.

Сам капіталізм мусить перейти в соціалізм, звичайно, в державний соціалізм.

Силою природної еволюції пролетаріят суне в тому ж самому напрямку.

Матеріальні й моральні результати війни так болюче відбилися на пролетаріаті, що він мусить прийти до революції.

Зруйнування продукційних сил, страждання, зненависть, голод, безкрая різанина пожене пролетаріят у революцію — або в годину війни, або по війні.

Пролетаріят має так могутні організації, що має снагу здійснити революцію.

Ми гадаємо, що міжнародній пролетаріят міг прийняти отцю програму.

Політична влада мусить перейти до рук пролетаріята.

Пролетарське законодавство.

Забезпека всім робітникам пристойного щаблю життя. Всі робітники мусять бути рівні.

Контроль і керування пролетаріатом усього виробництва й розподілу.

Для всіх примусова праця.

Зречення виплати державних боргів.

Конфіскація воєнних зисків.

Оподаткування капіталів і доходів; повільне піднесення податків на капітали й доходи, поки це не призведе їхньої конфіскації.

Конфіскація банків.

Конфіскація всіх великих підприємств.

Конфіскація землі (великопанської).

Всю судову владу передається пролетаріатові.

Знесення всіх митниць і тарифів.

Скасування сучасної військової системи. Озброєння пролетаріату.

На ґрунті цієї програми міжнародній пролетаріат може об'єднатись і виграти.

З цієї програмою пролетаріат переможе.

IV.

Робітники світу мають перед собою блискучий приклад, яким можна керуватись. Той приклад є Російська Революція. Вона показала, що для перемоги треба тільки дві речі: міжнародня й національна єдність робітників і одностаєне повстання.

Коли робітники якої-будь країни суть необ'єднані, міжнародня буржуазія їх переможе.

Коли пролетаріат не зважиться на повне повалення капіталістичної системи, він не зможе ані сам визволитись, ані визволити інші пригноблені класи, і не дістане піддержки з боку тих, на котрих він міг уповати.

Та Російська Революція щось інше доказала.

Вона відкрила ті нові форми, котрими пролетаріат може досягнути перемоги: то є робітничі ради (совіти). Вона встановила їх по всіх селах і в кожній провінції цілої країни.

Ті ради мають у своїх руках усю економічну й політичну владу.

Отож ці робітничі ради, що зруйнують капіталізм і збудують соціалізм, що вивласнять капіталізм і всю владу та багатства передадуть соціалізові, що соціалістичний лад економічно й політично спорудять, — оці ж ради і єсть формою і виявом нової громади і нової людськості.

Тепер вони охоплюють тільки той пролетаріат, що бореться й перемагає, але в майбутньому вони поймають цілий людський рід.

Ради робітників, тільки робітників і нікого більше, в прийдешні часи будуть найвищими й найсвятішими гуртуваннями людськості.

Єдність пролетаріату в межах нації, єдність пролетаріату міжнародня, єдність і організація пролетаріату в робітничі ради — оце є три найбільші речі, котрі Російська Революція подає в науку робітникам усього світу.

Коли б західньо-європейський, північно-американський і світовий пролетаріат був об'єднаний, коли б вони заснували новий Інтернаціонал, коли б вони повстали в один і той же час, коли б вони організувались у робітничі ради і захопили б усю економічну і політичну владу, — тоді Світову Революцію було б здійснено.

Вже ми бачимо в недалекій будучині новий Інтернаціонал, велику Робітничу Раду всіх народів земної кулі.

Вже ми бачимо Міжнародню Робітничу Раду, попередницю нової, вільної комуністичної людськості.

Кінець.

ЧИТАЙТЕ РОБІТНИЧІ ЧАСОПИСИ:

ОРГАН КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ СХ. ГАЛИЧИНИ
(Секції Комуністичного Інтернаціоналу), тижневик.
Адреса: Nascha Prawda, Postfach 53, Postamt 65, Wien VIII.

УКРАЇНСЬКІ ЩОДЕННІ ВІСТІ, щоденний часопис для укр. працюючого люду в Злуч. Державах. 502 E. 11th St. New York.

УКРАЇНСЬКІ РОБІТНИЧІ ВІСТІ, двічі на тиждень Pritchard Ave and Mc. Gregor St. Winnipeg, Man., Canada. Америка.

МОЛОТ, сатирично-гумористичний часопис, двічі на місяць. 414 E. 9th Str., New York. N. Y. U. S. A. N.-America.

РОБІТНИЦЯ, 30 st. Marks Pl. New York, N. Y. U. S. A.

КОМУНІСТИЧНИЙ СВІТ, місячник Укр. Фед. К. П. Америки.

КОМУНІСТИЧНА БІБЛІОТЕКА

Видавництво К. П. Сх. Галичини:

1. Н. Ленін. Держава і революція. Марксівська наука про державу й завдання пролетаріату за революції. З портретом автора. Відень, 1920. 8°, IV+112 сторін + окладинка.
2. П. Д. Володимир Ульянов (Н. Ленін). Відень, 1920, 8°, 8 ст.
3. Н. Бухарин. Програма комуністів-більшевиків. З портретом автора. Відень, 1920, 8°, IV+88 ст. + окл.
4. Програма Комуністичної Партії (більшевиків) Росії і України. Відень, 8°, 24 стор.
5. Н. Ленін. Чергові завдання совітської власти. Відень, 1920, 8°, 52 стор. + портрет.
6. Н. Бухарин і Е. Преображенський. Авбука комунізма. Відень, 1920, 8°, 320 стор. + окладинка.
7. Г. Піддубний. Розбийте кайдани! (Слово до галицьких селян і робітників). 2-е випр. вид. Відень, 1921, 8°, 32 ст.
8. В. Карпинський. По чім боці правда. В. 1921, 8°, 16 ст.
9. ІІ. Ленін. Диктатура пролетаріату і ренеґат Кауцький (готується до друку).
10. Національне питання і комунізм. В., 1920, 8°, 16 ст. + окл.
11. Капіталістичний світ і Комінтернаціонала. 1921, В., 8°, 23 ст.
12. Г. Піддубний. Паривька Комуна. В., 1921, 16°, 40 ст. + окл.

ЧИТАЙТЕ ІЛЮСТРОВАНІЙ САТИРИЧНО-ГУМОРИСТИЧНИЙ ЧАСОПИС.

Адреса редакції: МОЛОТ, 414 E. 9th Str. NEW YORK, N. Y.

ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНСЬКОЇ СЕКЦІЇ КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ АВСТРІЇ.

1. **Г. Піддубний.** Комунізм і Кооперація. Відень, 1921 р., 8°, 48 ст.
  2. **Г. Піддубний.** Робітництво і Капіталізм в Індії. Відень, 1922, 8°, 80 ст.
  3. **Г. Гортер.** Світова Революція. Відень, 8°, 80 ст.
-

БІБЛІОТЕКА КОМУНІСТИЧНОЇ МОЛОДІ.

1. Що таке і чого хоче Інтернаціонал Комуністичної Молоді? Відень-Львів, 1921, 8°, 8 ст.
  2. **Н. Ленін.** Завдання Співки Комуністичної Молоді. Київ-Львів-Відень, 1921, 16°, 26 ст.
-

НАШ СТЯГ.

Орган Галицької Комуністичної Молоді за кордоном
(виходить неперіодично).

Вийшли з друку ще такі книжки:

1. **Ю. Ліпперт.** Історія культури в трьох нарисах зі 112 образками. Нью-Йорк—Відень—Львів, 1922, 8°, XVI+400 ст.
  2. **М. Ірчан.** Бунтарь (син революції), драма в 3 діях з життя галицького пролетаріяту. Львів. 1922, 8°, 36 ст.
-

Все замовляти в адм. „Нашої Правди“.
